

& Diaconie Parochie

Een uitgave
van het LKDB

**Jaargang 30
Nummer 2**

Juni 2017

Economische en sociale ongelijkheid. *Op de werkvloer van Diaconie en Caritas*



Caritas Europa ijvert voor sociale rechtvaardigheid en gelijkheid

“Diaconie is de toekomst van de Kerk”

Huishoudboekje van de PCI-en Bisdome Rotterdam onderzocht

Mensen zoals jij en ik: vluchtelingenwerk in Wageningen



Inhoud

Ter inleiding	1
De bubbles waarin wij leven	2
Mensen moeten weten dat ze gehoord worden	6
De opkomst van het populisme	10
“Diaconie is de toekomst van de Kerk”	14
“Waar in een kleine stad groot kan zijn”	18
Caritas activiteiten in de Pater Damiaan parochie te Zeeland	21
Het huishoudboekje van de PCI	23
Meer dan een dak	27
Van oorsprong zijn tijd vooruit	31
Gastvrijheid bij een kopje thee	36
Mensen zoals jij en ik	38
Eethoek Almelo wint Ab Harrewijn Prijs 2017	40
<i>Barmhartigheid wil ik</i> boekbespreking	44
<i>Sint Jacob in de plantage</i> boekbespreking	46
Agenda & Weetjes	48
Colofon	
Meditatief: <i>De zegen van onrust</i>	

Redactioneel

Het tijdschrift *Diakonie & Parochie* gaat in op ontwikkelingen rond diaconie in parochies, Parochiële Caritas Instellingen en katholieke gemeenschappen. Inhoudelijke reflecties, beleidsmatige vergezichten, oogst van conferenties en werkdagen, concrete voorbeelden, interviews met mensen in de praktijk, recensies van relevante boeken vullen de pagina's. Het aantal pagina's per nummer bedraagt minimaal 40. Zo is *Diakonie & Parochie* een praktisch katholiek diaconaal tijdschrift. Voor redactionele contacten: crijns@ziggo.nl

Ter inleiding

Hub Crijns



In het juni nummer van de jaargang 2017 gaat het in reflecties, praktijkvoorbeelden, interviews, boekbesprekingen over diaconie en caritas. Allereerst wordt u deelgenoot gemaakt van signaleringen over de nieuwe sociale kwestie in de vorm van economische uitsluiting en ongelijkheid. In het tweede artikel leest u hoe Caritas Europa de sociale kwestie vertaalt naar sociale rechtvaardigheid en gelijkheid in Europa. Aan het rapport heeft Cordaid Nederland meegewerkt. Het derde artikel verhaalt hoe de Bisdommen van Aken en Roermond de sociale ongelijkheid zien uitmonden in populisme en er zijn ervaringen uit de diaconale netwerken uitgewisseld hoe hiermee om te gaan. Het is voor veel diaconale praktijkmensen en caritas helpers verrassend leesvoer. U mag er met rode oortjes kennis van nemen.

We zetten de serie interviews met diaconale mensen uit de bisdommen voort met een gesprek met Wim van Meijbergen, pater van het Heilig Sacrament (sss) en hoofdaalmoezenier Dienst Kerk en Samenleving Bisdom Roermond.

In dit nummer leest u veel over diaconie en caritas. Vluchtelingen staan centraal in het werk van het oecumenisch Centrum De Bakkerij in Leiden en het vluchtelingenwerk in Wageningen. U leest hoe Venray werk maakt samen met de kerken en de samenleving in het opvangen en begeleiden van statushouders. De Caritas van de pater Damiaanparochie in Zeeland geeft een inkijk in de eigen keuken. En vanuit het Bisdom Rotterdam komt een onderzoek naar de inkomsten en uitgaven van

de PCI-en. Er blijkt heel wat gedaan te worden en er gaat veel geld om.

We maken ook kennis met de ervaringen, activiteiten en reflecties van twee diaconale netwerken. Het Maatschappelijk Activeringswerk blijkt van oorsprong zijn tijd vooruit te zijn en ondanks dat het subsidieklimaat tegen zit van groot belang te zijn. Het Netwerk DAK (Door Aandacht Kracht) biedt een inkijk in het werk van inloophuizen, huiskamers, buurtpastoraat, drugspastoraat, straatpastoraat. In beide netwerken wordt veel geïnvesteerd in het omgaan met kwetsbare mensen. Er gebeurt meer dan we weten.

De jury van de Ab Harrewijn Prijs heeft vijf genomineerden op het podium geplaatst en na een spannende uitreiking blijken Monique en Stephan van Baaren van de Eethoek in Almelo de verrassende winnaar. Uit de 16 aangemelde initiatieven blijkt dat mensen met en voor elkaar samenklonteren en activiteiten oppakken om hun situatie te verbeteren. Aan creativiteit en doorzettingsvermogen geen gebrek. Het nummer eindigt met twee boekbesprekingen die de moeite waard zijn om er kennis van te nemen.

U blijkt *Diakonie & Parochie* te waarderen. Schroom niet er anderen over te vertellen. We kunnen nieuwe lezers goed gebruiken, dus werft u mee aan nieuwe abonnees? Ook in 2017 blijft de prijs voor de jaargang € 25,00 inclusief (porto)kosten. Voor al uw reacties en meningen kunt u terecht bij eindredacteur Hub Crijns. Adres: crijns@ziggo.nl.

Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad
Emmaplein 15, 5211 VZ 's-Hertogenbosch
e-mail: administratie@rkdiaconie.nl

De bubbles waarin wij leven

Toine van den Hoogen

Er zijn prachtige beelden van de wereld die wij mensen bewonen, beelden die gemaakt zijn vanuit een kosmisch perspectief, beelden genomen door een astronaut of vanuit een satelliet.

Je ziet de aarde als een glanzende blauwe planeet, oplichtend in het eeuwige donker van ons heelal. De aarde als een prachtige en kleurrijke zeepbel; maar is het ook de aarde die het huis is dat wij bewonen, zoals paus Franciscus schrijft in zijn encycliek *'Laudato Si'*. Mysterieus zwevend in de kosmos, bewegend volgens vaste banen van de zwaartekracht en tevens zo fragiel.

Planeet aarde is ons huis

Wellicht meer dan ooit tevoren in de geschiedenis van de mensen bewonen wij de aarde, omdat we talrijker zijn dan ooit en omdat onze voetstap groter is dan ooit. Wellicht meer dan ooit tevoren zijn wij - met de miljarden die we zijn - aan deze planeet gekluisterd met onze primaire behoeften aan voeding en veiligheid, behoeften die voor velen niet kunnen worden vervuld. En we zijn aan elkaar gekluisterd door een omvangrijk en intens netwerk van communicatie stromen. We bestaan - en dat geldt voor welhaast ieder van ons mensen - op aarde heel vaak op vele plaatsen tegelijk en op vele parallelle tijdsmomenten. Gekluisterd aan deze planeet leven we meer en meer ook in een virtuele werkelijkheid, een werkelijkheid die geen 'game' is maar een ernstig te nemen kans op armoede of rijkdom. Bijna onvermijdelijk is het ook zo dat we - gekluisterd aan onze aarde, ons huis, en ons bewegend in een netwerk dat welhaast even eindeloos is en donker als het heelal - in 'bubbles' leven. Ons praktische, dagelijkse

leven is zowel op momenten dat ons leven glanst als op momenten waarop het bedreigd is en onveilig, een bestaan in bubbles. Ons leven voltrekt zich in zeepbellen, materieel en virtueel. Dat het een huis kan worden, is juist de boodschap die paus Franciscus ons ernstig en fantasievol wil voorhouden als een werkelijk humaan perspectief.

Nieuwe sociale kwestie

Er wordt in de afgelopen jaren door velen in de christelijke wereld opnieuw gesproken over een 'nieuwe sociale kwestie'. Dat woord drukt uit dat het zaak is om opnieuw ernstig en met fantasie over een humaan perspectief na te denken en stappen te zetten in de richting van humaniteit.

In de negentiende eeuw was de sociale kwestie waaraan maatschappij en politiek betrokken christenen aandacht schonken de slechte woon- en arbeidsomstandigheden. Vrouwen- en kinderarbeid, hongerlonen en massale werkeloosheid als gevolg van de industriële revolutie riepen toen om een politiek antwoord. Op vele plaatsen en tijden vormen deze sociale kwesties dat nog steeds een reeks van urgente bedreigingen van menselijke humaniteit.

Maar voor wie in de 21^e eeuw leven in een informatie maatschappij, is er een nieuwe, andere tweedeling ontstaan die doet spreken van 'een nieuwe sociale kwestie'. Er zijn mensen die leven in de bubble van 'Silicon Valley' (VS) en er zijn mensen die leven in een 'regiem van economische apartheid'. Er zijn mensen die leven in de bubble van 'Slumdog Millionaire' en evenals Silicon Valley is dat een virtuele werkelijkheid die niet alleen in Mumbay (India) bestaat maar ook hier in Nederland. Wereldwijd is de bubble van Slumdog Millionaire veel groter



De bronzen toegangsdeuren van de Dom in Utrecht met als thema *Werken van barmhartigheid* (Fotograaf: Hub Crijns)

dan de bubble van Silicon Valley. Armoede is massaal en de stilte ervan oorverdovend. Dat is de nieuwe sociale kwestie die de politiek en dus ook de kerken en christelijke gemeenschappen dient uit te dagen: de economische apartheid. Want deze verdeelt ons ook sociaal, cultureel en religieus. Het huis waarin we wonen is een ernstig en fantasievol *perspectief*. De bubbles waarin we leven vormen de virtuele en materiele *realiteit*. Je kunt op meerdere manieren kijken (*perspectief*) naar deze bubbles (*realiteit*). Perspectief en realiteit vormen samen de hedendaagse sociale kwestie. Het blijkt dat er meerdere varianten zijn. Ik noem twee varianten.

Afwijzend omgaan met de nieuwe sociale kwestie

De eerste variant is er een die weigering van en afwijzing van veranderingen tot kernpunt maakt. Deze houding komt naar voren wanneer mensen in de confrontatie met nieuwe vreemdelingen demonstreren met de leuze 'nee tegen het AZC'. De economische apartheid heeft tot gevolg dat een massale

stroom van immigranten onze landsgrenzen wil oversteken. Dit veroorzaakt een complex probleem waarvan niemand alle contouren kan benoemen en overzien. En in een samenleving die reeds decennia lang gewend is aan min of meer succesvolle vormen van 'social engeneering' roept dit ook een 'nee' op tegen een bestuurlijke elite, die kennelijk niet op een goede manier weet wat er te doen staat om deze grote en ingewikkelde veranderingen in de samenstelling van de bevolking te 'managen'. Een opvallende karaktertrek van deze verschuivingen in de samenstelling van de bevolking is dat vele mensen afkomstig zijn uit een samenleving waarin de Islam een belangrijke traditie is. De eerdere twee 'nee's' gaan vaak gepaard met een 'nee' tegen wat men opvat als een islamisering van Europa. Kortom: de bubble waarin we leven wordt ruw verstoord door ingrijpende demografische, politieke en sociaal-culturele processen, die allen een achtergrond hebben in vormen van economische apartheid. Hevige protesten tegen deze verstoringen markeren de realiteit van de verstoringen. Deze protesten markeren de nieuwe sociale kwestie.

Positief omgaan met de nieuwe sociale kwestie

Er zijn ook tegengeluiden en tegenbewegingen, er zijn ook groepen die anders regeren op de nieuwe sociale kwestie. De feiten worden niet veranderd, maar de interpretatie van wat er met ons gebeurt is wel anders. Schematisch gezien staat tegenover de leuze 'nee tegen het AZC' een pleidooi voor een humane opvangen van allen die hier mogen verblijven. Er staat een 'ja' voor een werkelijk democratisch

bestuur tegenover wantrouwen jegens een onbetrouwbare bestuurlijke elite. En er staat een 'ja' tegenover wantrouwen jegens zogenoemde islamisering, een 'ja' voor een pluralistische samenleving waarin ruimte is voor alle humane levensbeschouwelijke tradities. Ook zij die voor deze tweede reactie kiezen, dienen na te denken over de ingrijpende demografische, politieke en sociaal-culturele processen die het leven in onze bubble verstoren. Deze tweede reactie bekijkt de nieuwe sociale kwestie op een andere manier.

Van 'nee' naar 'ja' gaan

Naar mijn overtuiging zouden we vanuit de kerken gestaag dienen te zoeken naar paden die ons voeren vanuit het eerste reactiepatroon naar het tweede reactiepatroon. En in het landelijk verband maar ook lokaal verband van de Raad van Kerken zie je dat gelukkig ook gebeuren. Eigenlijk is dát (paden die ons voeren van het eerste naar het tweede reactiepatroon) naar mijn overtuiging de diepe drijfveer van ons christelijk geloof dat de aarde bedoeld is als een huis waarin we allen wonen. Vanuit de kerken kunnen we naar mijn overtuiging langs drie lijnen zulke paden opzoeken.

Culturele paden

De eerste lijn is een culturele lijn. We zouden met elkaar erover in gesprek moeten gaan of het eigenlijk wel zo duidelijk is wat we bedoelen wanneer we het hebben over *de* Nederlandse cultuur. De glimlach waarmee koningin Maxima deze kwestie destijds aan de orde stelde, is een school voorbeeld van een dialogisch gesprek hierover. Bestaan *de* Nederlandse waarden en normen wel indien je ze afzet tegen niet-Nederlandse waarden en normen? Hoeveel elementen uit het oude Germaanse recht, het oude Romeinse recht, uit de joodse tradities die in de zestiende eeuw uit Portugal afkomstig zijn, uit christelijke tradities sinds de derde eeuw hier uitdrukking hebben gekregen en vele andere, ook niet-Europese herkomsten van waarden en normen hebben onze Nederlandse cultuur niet gevormd? Christelijke kerken die een oud en multicultureel geheugen hebben

zouden hun bijdrage aan het debat over Nederlandse cultuur op een betekenisvolle wijze kunnen leveren om te laten zien hoe zulk pluralisme de humaniteit van ons samenleven kan bevorderen.

Sociale paden

De tweede lijn is een sociale lijn. We zouden met elkaar in gesprek dienen te gaan over de vragen rond onze manieren van werken, wonen, liefhebben en politiek bedrijven. Dat zou een reeks van gesprekken kunnen opleveren over 'de polder' waarin we in Nederland leven. Er is sinds de zestiende eeuw al een reeks van oplossingen gevonden om in die polder met velen en met zeer uiteenlopende sociale verbanden samen te leven. We hebben dat - op wijzen die niet altijd een schoonheidsprijs verdienen - ook uitgeprobeerd in het domein van de religie. Deze oecumene en haar geschiedenis staan nu voor een nieuwe uitdaging omdat '*de islam*' (die ook niet bestaat!!) nu de tweede grote traditie van belijden is geworden in de polder. Ook in deze lijn zou duidelijk kunnen worden dat *de* Nederlandse manier van werken, wonen, liefhebben en politiek bedrijven niet bestaan en eigenlijk ook nooit bestaan heeft. Pluralisme is altijd een kenmerk geweest van werken, wonen, liefhebben en politiek bedrijven in de polder. Kerken kunnen vanuit hun ervaringen met oecumene een betekenisvolle bijdrage leveren aan dit pluralisme.

Economische paden

De derde lijn is een economische lijn. *De* Nederlandse economie, markt, arbeidsmarkt, en zaken doen bestaat niet en heeft nooit bestaan. Bovendien hebben we in onze economische geschiedenis perioden waarin we werden onderdrukt maar ook koloniale perioden waarin we anderen onderdrukten en misbruikten voor ons eigen profijt. De geschiedenis van de polder is, zeker vanuit de economische lijn bekeken, ook een geschiedenis van overzee gaan en voor Nederland geldt dat de geschiedenis van de polder ook een geschiedenis van globalisering bevat. Vanuit de kerken zouden we op een betekenisvolle manier aan debatten



Toine van den Hoogen
(Fotograaf onbekend)

over 'polder' versus 'globalisering' kunnen bijdragen door te putten uit de schatten en uit de schaamteloze lessen van de geschiedenis van missionering, in huis en overzee.

Paden zoeken en bewandelen

Paden zoeken en bewandelen die ons voeren naar het tweede reactiepatroon vraagt naar mijn mening om een gespreksagenda die over deze vraagstukken gaat. En dat kan naar mijn overtuiging ook een agenda zijn die op een creatieve manier de nieuwe sociale kwestie aan de orde stelt.

Wij leven in bubbles en we kunnen niet anders dan in bubbles leven. Maar dat leidt niet 'automatisch' tot economische apartheid. De geschiedenissen van apartheid - waaraan ook vanuit Nederland een duistere bijdrage is geleverd - zijn geen geschiedenissen die zich buiten onze menselijke vrijheid en verantwoordelijkheid afspelen. Apartheid is een complex mechanisme dat niet kan verhullen dat apartheid een keuze is, een keuze die zich vandaag de dag op een populistische manier aandient.

Van de wereld een huis maken

Ook al verstoort dit de rust in de bubble waarin wij leven, het is niet goed wanneer dit

populistische gewaad waarin de strijd om de sociale kwestie wordt gevoerd, te snel wordt af geserveerd. Want veel protesten die de nieuwe sociale kwestie begeleiden, worden geboren uit een diep verlangen ernaar dat in de bubble waarin wij leven de rust terugkeert ('De orde herstellen in Frankrijk', is een leuze van Marine Le Pen). Het populistische gewaad is mooi en lijkt rust te bieden. Wie zou dat eigenlijk kunnen afwijzen? En pluralisme is ook mooi, maar erg vermoeiend, is vaak abstract en lijkt elitair. Toch zouden kerken voorop dienen te gaan op dat pad, niet omdat ze zo nodig modern moeten zijn, maar omdat ze een beweging van *ek-klesia* zijn, een beweging van mensen die ertoe opgeroepen zijn om van onze wereld een *huis* te maken.

Toine van den Hoogen is emeritus-hoogleraar Fundamentele Theologie en emeritus-hoogleraar Economics and Religion van de Radboud Universiteit Nijmegen. Hij is bestuurslid van Steunfonds DISK, voorzitter van de Raad van Kerken Nijmegen e.o., voorzitter van de Stichting Vincent de Paul Center in Nijmegen en voorzitter Vincentiusvereniging Nederland. Zijn onderzoek gaat veelal over de religieuze dimensie van nieuwe idiomen waarmee mensen zin geven aan hun leven. Een van zijn publicaties is *A Taste of God. On Spirituality and Reframing Foundational Theology* (Münster: LIT Verlag 2011).

Dit artikel is gebaseerd op een lezing die Toine van den Hoogen op 29 januari 2017 gehouden heeft voor de werkgroep Geloof en Maatschappij van de Raad van Kerken in Dieren (Gldl).
www.rvkdieren-eo.nl
www.toinevdhoogen.nl

Mensen moeten weten dat ze gehoord worden

Jan Maasen is medewerker Diaconie en Missiesecretaris Bisdom Rotterdam

In november 2016 publiceerde Caritas Europa een rapport over sociale gerechtigheid en gelijkheid in Europa. Cordaid-medewerker Joep van Zijl was er nauw bij betrokken.

Joep van Zijl vindt het een belangrijk rapport vanwege de inhoud en de wijze van totstandkoming. "Armen en diaconale vrijwilligers aan de basis hebben een belangrijk aandeel gehad in het aanleveren van voorbeelden en het formuleren van beleidsaanbevelingen. Zo kwamen hun verhalen en ervaringen ook terecht bij de Europese politici en beleidsmakers. En niet vergeefs," aldus Van Zijl. "Dit rapport van Caritas Europa heeft wel degelijk uitwerking gehad in het Europees sociaal beleid. Maar hoeveel mensen weten dat?"

Oplossingsgericht

De titel van het rapport van Caritas Europa 'Social Justice and Equality in Europe is possible!' ('Sociale gerechtigheid en gelijkheid in Europa is mogelijk!') geeft de insteek goed weer. Het rapport blijft niet steken in een beschrijving van de huidige stand van zaken op het gebied van armoede en sociale uitsluiting in Europa. Het laat aan de hand van voorbeeldige projecten zien hoe gewerkt kan worden aan een meer rechtvaardige en gelijke samenleving, als vanaf het begin de mensen die getroffen worden door armoede en uitsluiting actief betrokken worden bij deze initiatieven. Het COIN-project van Cordaid (Coöperatief Ondernemen In Nederland) dat sociale coöperaties bevordert, is beschreven in *Diaconie & Parochie* (zie 2015/01). Caritas Europa hoopt, dat het vuur van deze

inspirerende voorbeelden overslaat naar de beleidsmakers, zodat zij op hun beurt nieuwe wegen gaan verkennen en invoeren om solidariteit te organiseren. Ze helpen deze politici een handje door een sociaal model te schetsen met drie pijlers: het gezin als een vitale cel van de samenleving; inclusieve arbeidsmarkten en een stevig sociaal zekerheidsstelsel. Dit model stoelt op het katholieke sociaal denken, en

voor de politieke doorwerking zijn de verwijzingen naar drie basisdocumenten voor het politieke handelen zeker zo belangrijk. Zowel bij de uitleg van het model als bij de concrete beleidsaanbevelingen wordt minutieus aangegeven hoe deze corresponderen met bepalingen uit het Europese Sociaal Handvest van de Raad van Europa, het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie en de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.

Eerste pijler: het gezin

Het gezin is de plek waar kinderen hun eerste ervaring van gemeenschap opdoen, waar hun capaciteiten tot ontwikkeling komen en waar de fundamentele worden gelegd voor hun welzijn. Daar bouwen zij ook hun veerkracht op en ontwikkelen zij de vermogens om volledig te gaan participeren in de samenleving. Daarom ziet Caritas Europa het gezin als de eerste pijler van haar sociaal model. Het gezin zou het recht moeten hebben op passende sociale, wettelijke en economische bescherming, door de samenleving en de overheid. Kinderarmoede kan niet los gezien worden van de

situatie van het gezin. De meest voorkomende redenen waardoor gezinnen in armoede vervallen zijn werkloosheid of laagbetaald werk, langdurige ziekte of het overlijden van een ouder, mantelzorg voor oudere gezinsleden, scheiding en discriminatie.

Gezinnen dragen direct aan de samenleving bij door te zorgen voor de kleine kinderen, de ouderen en andere familieleden die hulp behoeven. Ze doen dat tegen lagere kosten en vaak kwalitatief beter dan als zij professioneel hulp zouden krijgen vanuit de publieke sector. Tegen deze achtergrond geeft het rapport beleidsaanbevelingen op verschillende gebieden. Zo wil het de balans tussen werk en gezinsleven bevorderen door een maandelijks kindertoeelage en regelingen voor kinderopvang. De zorgtaken in het gezin kunnen worden ondersteund door betere regelingen voor moederschaps- en ouderschapsverlof en zorgverlof. Het belastingstelsel kan gezinsvriendelijker worden ingericht en meer progressief.

Tweede pijler: werk

Werk is een bron van welzijn, omdat door werk veel andere rechten gerealiseerd kunnen worden. Werk voorziet in het eigen onderhoud en dat van het gezin. Werk is een middel tot ontplooiing en erkenning. Werk kan leiden tot een gelijke participatie in de samenleving. Daarom beschouwt Caritas Europa werk als de tweede bepalende pijler. In de praktijk schort het vaak. De arbeidsmarkt zit vol risico's op armoede. Er is een gebrek aan betaalde banen. Mensen die een baan zoeken, hebben te veel of te weinig kwalificaties of hun kwalificaties worden niet erkend. Het aantal werkende armen groeit in Europa. Het rapport doet daarom een reeks aanbeve-

lingen. Van een pleidooi voor een passend minimumloon tot gelijk loon voor mannen en vrouwen. Van het bevorderen van baanzekerheid door het aantal korte termijnarbeidscontracten te beperken tot maatregelen ter verbetering van scholing. Van het erkennen van buitenlandse opleidingen tot meer reïntegratie trajecten. Van het aanpassen van banen, zodat oudere werknemers tot hun pensioengerechtigde leeftijd werkzaam kunnen blijven tot het bevorderen van werkgelegenheid in de non-profitsector en sociale ondernemingen.

Derde pijler: sociale zekerheid

Welzijn is goed geworteld in een politieke omgeving, waar gerechtigheid, gelijkheid en solidariteit beschouwd worden als de basis voor menselijk samenleven. Naast gezinspolitiek en een inclusieve arbeidsmarkt is een stelsel van sociale zekerheid de derde pijler van het sociale model van Caritas Europa. Zo'n stelsel kan op verschillende manieren worden georganiseerd, afhankelijk van de verschillende bestaande culturen, grondwettelijke bepalingen en niveaus van burgerlijk en sociaal kapitaal. Caritas vindt het voortdurend verbeteren van het welzijn een van de politieke hoofdtaken van elke publieke institutie. Daartoe behoort het bieden van bescherming tegen sociale risico's als werkloosheid, ongevallen, ziekte en invaliditeit en het steunen van een oudedagsvoorziening. Sociale zekerheid kan worden gefinancierd uit belastingopbrengsten of via afdrachten. In sommige landen zijn de sociale voorzieningen dermate laag, dat zij vrijwel di-



Magdas hotel

Inspirerend is het Magdas Hotel van Caritas Wenen, dat in een voormalig bejaardenhuis is gevestigd. Caritas heeft hiervoor een lening verstrekt van 1,5 miljoen euro. Via crowdfunding is nog eens 60.000 euro bijeengebracht. Het hotel met 78 kamers wordt gerund door twintig vluchtelingen uit zestien verschillende landen en tien beroepskrachten met ervaring in het hotelwezen. De vluchtelingen, die hier werkzaam zijn, hadden voordien weinig kansen op de reguliere arbeidsmarkt. Het hotel is een sociale onderneming. Niet de maximalisatie van winst staat voorop, maar de maximalisatie van maatschappelijke baten en sociale insluiting.

www.magdas-hotel.at



Een deel van de Nederlandse
delegatie in Lourdes
[Fotograaf: Anne Blomgren]

nagenoeg ook ontbreekt, zijn de voorbeeldige projecten. Het rapport is niet geschreven vanachter een bureau in een ivoren kantoor toren in de Brusselse burelen. “De klacht van de armen is, dat

ze niet worden gehoord,” aldus Joep van Zijl. “Zij kiezen nu voor populistische partijen, omdat ze in een armoedeval zitten met weinig perspectief en ze zich slachtoffer voelen van de globalisering. Ze vinden alle structuren - niet alleen de maatschappelijke en politieke structuren, maar ook de kerkelijke - heel erg op afstand staan.”

Van Zijl vindt dat verwijt niet geheel terecht. “Juist kerkelijke organisaties doen veel om stem te geven aan de armen en om het werk dat mensen in parochies doen voor kwetsbare groepen zo zichtbaar mogelijk te maken. In de bisdommen gebeurt dat zichtbaar maken bijvoorbeeld via de verschillende diaconale prijzen. En op Europees vlak zet Caritas Europa zich in om de ervaringen en verhalen van armen en van diaconale vrijwilligers te vertalen in voorstellen voor beleidsmaatregelen. Zo wil men proberen om kwesties van sociale gerechtigheid en gelijkheid op de agenda te krijgen van de Europese Commissie en van andere vormen van kerkelijke samenwerking zoals COMECE.”

De caritasorganisaties maken daarbij een leerproces door. Vertegenwoordigers vanuit de doelgroepen en vanuit diaconale werkgroepen aan de basis worden nu betrokken bij de besluitvorming. Zie bijvoorbeeld het verslag van de laatste Regionale Conferentie van Caritas Europa mei vorig jaar in Lourdes (D&P 2016-03). In de Nederlandse delegatie waren ook mensen uit het bisdom Haarlem-Amsterdam opgenomen en van Afripan, een sociale coöperatie van Afrikaanse migranten in Den Haag die zich richt op catering. Zij hebben meegewerkt aan het beleidsplan 2016-2020. Zo probeert Caritas de stem van lokale groe-

pen te vertalen naar haar eigen beleid. Daarnaast maakt Caritas Europa haar rapporten kenbaar bij het Europees Parlement. Van Zijl: “Eens in de zoveel tijd mogen wij een presentatie geven over vernieuwingen in het beleid en de zorgen bij het bestaande beleid. Drie jaar geleden stond zo het Migrantenrapport centraal. Elke twee jaar publiceert Caritas een armoederapport met *best practices* uit Europa. Het laatste rapport is ‘*Social Justice and Equality*’. Vrijwilligers van de kleine diaconie en de grote diaconie hebben daaraan meegewerkt.”

Schakelen tussen niveaus

Als Joep van Zijl naar het diaconale veld kijkt, ziet hij dat mensen diaconaal actief zijn op verschillende niveaus. “Het eerste niveau is dat van de spontane naastenliefde. Mensen helpen iemand in hun directe omgeving, als zij die in nood zien (mantelzorg, burenhulp, boodschappen doen, e.d.). Onder kleine diaconie, het tweede niveau, vallen allerlei vormen van vrijwillige inzet bij initiatieven als de voedselbank of SchuldHulpMaatje. De vrijwilligers die daarin actief zijn doen concreet naastenliefde als persoonlijke invulling van hun geloof. Die inzet is voor hen een antwoord op een persoonlijk appel. De grote diaconie, het derde niveau, heb je nodig om de organisatorische voorwaarden te scheppen voor die concrete daden. Een rechtspersoon is handig voor subsidies en een organisatie kan ook een methodiek ontwikkelen op grond van de persoonlijke ervaringen. Organisaties op landelijk en internationaal niveau kunnen meer doen aan signalering van knelpunten, pleitbezorging en beleidsbeïnvloeding, als ze voldoende gevoed worden vanuit de kleine diaconie.” “Caritas Europa kan via een rapport als ‘*Social Justice and Equality*’ het beleid beïnvloeden en bijdragen aan meer gelijkheid dankzij de inbreng en de inzet van de kleine diaconie. De armen en de mensen van de lokale PCI-en moeten weten, dat hun stemmen in Europa gehoord worden.”

Terugkoppeling

Het valt mij Jan Maasen op, dat er in Nederland weinig aandacht is voor de activiteiten en campagnes van Caritas Europa. Van Zijl voert

daarvoor verschillende redenen aan. “Een van de redenen is, dat de sociale zekerheid in Nederland in vergelijking met andere landen goed ontwikkeld is. In de jaren negentig van de vorige eeuw en de beginjaren van deze eeuw ging de meeste aandacht van Caritas Europa uit naar Oost-Europa vanwege de schrijnende armoede daar en het ontbreken van structuren. De financiële crisis van 2008 heeft de armoedeproblematiek veel zichtbaarder gemaakt in Zuid-Europa. Toen daar de werkloosheidscijfers hoog opliepen, werd werk en inkomen het thema. De laatste Europese campagne gaf alle aandacht aan de opvang van vluchtelingen en migranten.”

Een andere reden is de organisatiestructuur van de katholieke kerk. Voor buitenstaanders is die vrij hiërarchisch, maar het subsidiariteitsbeginsel speelt in de praktijk een grote rol. Dat betekent, dat bisdommen autonoom zijn, maar ook lokale caritasinstellingen. “We hebben hier niet het gevoel, dat we onderdeel zijn van een grote caritasfamilie. Als ik in Europa actief ben, is daar een klik in het gezamenlijk streven naar gerechtigheid. Je merkt, dat je leeft vanuit gemeenschappelijke waarden en onderdeel bent van een gemeenschap, die ergens voor staat. Dat is ook het waardenfundament onder Europa. Die verbinding zijn we in Nederland kwijt geraakt. We doen hier alsof kerk niets met de overheid of met Europa te maken heeft.”

Tot slot moet hem nog één ontboezeming van het hart: “In Nederland zijn we in kerkelijke kring geneigd om alleen maar aandacht te besteden aan de traditionele diaconie. We zijn goed in het mensen bijstaan in aperte noodsituaties. Maar we doen bijna niets aan het structureel verbeteren van de leefsituatie via het bieden van een perspectief op werk en inkomen. Dat is het mooie van sociale coöperaties en een initiatief als het Magdas-hotel.”

www.caritas.eu
www.caritascare.eu met alle informatie over het onderzoek
www.cordaid.org/nl/themas/cordaid-in-nederland/

rect leiden tot armoede. Mensen kunnen geen waardig leven leiden, als zij hiervan geheel afhankelijk zijn.

De primaire doelen van een sociaal zekerheidsstelsel zouden moeten bijdragen tot menselijke ontwikkeling, het bestrijden van armoede, het voorzien van een vangnet voor mensen in nood, en het reageren op gezondheidsproblemen, pensionering en werkloosheid. Het toegang bieden tot onderwijs, gezondheidszorg, huisvesting en passende sociale zekerheid is wezenlijk voor het bereiken van sociale gerechtigheid en het verminderen van ongelijkheid. Het rapport geeft een hele lijst van mogelijke maatregelen om de werking van een sociaal zekerheidsstelsel te verbeteren.

Het rapport sluit af met een oproep aan de politieke beleidsmakers om nu te investeren in mensen in plaats van te bezuinigen op overheidsuitgaven. Op korte termijn kan een bezuiniging bijdragen aan het sluitend maken van het budget, maar een investering betaalt op termijn uit. Dergelijke investeringen zullen niet alleen bijdragen aan het verminderen van ongelijkheid, armoede en sociale uitsluiting, maar ook aan een beter presterende economie, minder sociale spanningen en minder kosten. Zo kan echt vooruitgang geboekt worden in het promoten van integrale menselijke ontwikkeling.

Geen ivoren toren

Bovenstaande samenvatting van het rapport doet niet helemaal recht aan de inhoud ervan. Wat ontbreekt zijn de drie korte portretten van mensen die in armoede leven, waarmee de behandeling van elke pijler begint. Het gaat om de lotsverbetering van deze mensen. Wat

De opkomst van het populisme

Mariëlle Beusmans is Aalmoezenier van Sociale Werken in het bisdom Roermond

In België, Duitsland en Nederland, en veel andere landen van Europa is een verruwing in de politieke omgangsvormen vast te stellen. Dit wordt vooral duidelijk in het optreden van rechts populistische partijen en op social media. Welke maatschappelijke bijdragen kunnen de kerken in de Euregio leveren om deze verruwing tegen te gaan?

Dit jaar kwamen een zestigtal professionele werkers (predikanten, pastores en diakens) en vrijwilligers van katholieke en protestante kerken uit de Euregio in Eupen (B) samen. Zo'n Euregionale oecumenische conferentie is een dag van bezinning, verdieping en ontmoeting. Door met elkaar in gesprek te gaan wordt de onderlinge verbondenheid vergroot. En hopelijk gaat er een impuls uit van die verbondenheid van de Euregionale kerken voor onze samenleving.

Euregionale conferentie

Na het ochtendgebed, waar we in twee talen bidden en liederen zingen uit de verschillende religieuze tradities, beginnen we met de conferentie. Ook dit jaar is er een spreker uit de Nederlandstalige regio en een uit de Duitse regio. De eerste presentatie wordt gegeven vanuit het perspectief van de protestanten. De tweede spreker is van katholieke huize. Als eerste krijgt Ds. Karin van den Broeke, preses van de Generale Synode van de Protestantse Kerk in Nederland het woord. In haar lezing gaat ze in op de opdracht die kerken hebben om te zoeken naar verbinding.

Films met een boodschap

Ds. van den Broeke gebruikte in haar vorige baan als studentenpastor vaak 'films met

een boodschap' om met haar studenten in gesprek te gaan over leven, zingeving en samenleving. De films zetten de studenten aan het denken over de maatschappelijke verhoudingen. Hoe worden jongeren met een andere etnische achtergrond door bijvoorbeeld de politie in een Parijse buitenwijk aangepakt? De Nederlandse studenten realiseerden zich hoe ver die wereld van hen afstaat. Voor hen was het een ontdekking hoe de maatschappelijke scheidslijnen de wereld in tweeën deelt.

Segregatie in onze samenleving

Maatschappelijke scheidslijnen zijn moeilijk te overbruggen. Het voorbeeld van de jongeren in de Parijse buitenwijk leidt vaak tot vooroordelen. Gevoelens van haat en afkeer worden opgeroepen aan beide kanten van de scheidslijn. Een andere maatschappelijke scheidslijn in onze samenleving is het verschil tussen arm en rijk. Behoor je tot de kansarmen of tot de kansrijken? Ook die verschillen zijn moeilijk te overbruggen. En de laatste decennia is er de scheidslijn die veroorzaakt wordt door het opkomend populisme. Er schuilt veel wantrouwen in onze samenleving. Ds. van den Broeke vraagt zich af hoe we kunnen slagen om de komende jaren verbondenheid in de samenleving te vergroten.

Wat is kerk-zijn?

In het spanningsveld van een samenleving die zich voor grote vragen geplaatst weet, zijn wij kerk. In de praktijk van het kerk-zijn in deze tijd zijn er grote verschillen. In het gesecculariseerde Nederland vervult de kerk nog altijd een belangrijke rol in de samenleving. Veel mensen, die aangesloten zijn



Ds Karin van den Broeke:

"Ieder mens telt"

(Fotograaf: Thomas Hohenschue)

bij een kerkgemeenschap, zijn actief in het vrijwilligerswerk. Zij zetten zich in voor de voedselbank, schuldhulpverlening, vluchtelingenwerk, bezoeken ouderen, organiseren vakantieweken voor kansarme kinderen, etc. Ds. van den Broeke eindigt haar verhaal met te stellen dat haar inziens de verantwoordelijkheid van de kerk op dit moment ligt in het benutten van de kracht en de talenten van deze groep mensen. Met alle scheidslijnen die de samenleving kent, weten mensen in de kerk zich in wezen gelijkwaardig. Zij weten zich verantwoordelijk voor het goede samenleven en gaan uit van het principe 'ieder mens telt'.

Eens vroeg een oude Rabbi aan zijn leerlingen: "hoe stelt men vast dat de nacht eindigt en de dag begint?"

Een leerling antwoordt: "is het als men vanuit de verte een hond van een schaap kan onderscheiden?"

"Nee", zei de Rabbi.

"Is het wanneer men van veraf een vijgenboom van een dadelboom kan onderscheiden?", vroeg een ander.

"Nee", zei de Rabbi.

"Maar wanneer dan?" vroegen de leerlingen. De Rabbi sprak: "het is dan, wanneer je in het gezicht van een mens kijkt en daarin je zuster of je broeder ziet".

Popularisering met woorden

"Taal kan irriteren", zo begint Dr. Norbert Wichard, vicaris generaal in het bisdom Aken, zijn referaat. Hij neemt ons mee in een gedegen onderzoek dat hij gedaan heeft over populistische retoriek. In zijn presentatie citeert hij vele bekende personen uit het verleden en heden. Uitspraken die wereldwijd van betekenis zijn geweest of de media hebben gehaald. Wie wil nadenken over het mechanisme van taal in het maatschappelijk debat, moet begrijpen wat taal tot stand kan brengen legt hij uit. Taal is meer dan een systeem van tekens. Rond 1900 was er sprake van een 'taalcrisis'. In de filosofie en kunst werd toen de vraag gesteld wat taal kan uitdrukken. Elke tijd stelt zich die vraag, want taal is altijd in beweging. En het zijn de mensen die betekenis geven aan taal. En dat kan op de manier zoals het woord bedoeld is maar datzelfde woord kan ook een andere betekenis krijgen als het gemanipuleerd wordt.

Taal kan scheiden

In de huidige debatten komen populisme en een manipulatief spraakgebruik vaak samen. Social media spelen daarin een belangrijke rol. Populisme wordt verstaan als een anti-pluralistische, anti-elitaire en anti-democratische manier van spreken. Populistische uitspraken beogen het gevoel van het 'ware volk' te verwoorden. Onze democratie veronderstelt een maatschappelijke pluraliteit, legt Dr. Wichard uit. Volksvertegenwoordigers moeten die complexiteit niet verbergen. Taalvoorbeelden uit Duitsland laten zien dat



Dr. Norbert Wichard uit Duitsland: "Taal kan irriteren"
(Fotograaf: Thomas Hohenschue)

ook zij te maken hebben met populistische retoriek. Er wordt gebruik gemaakt van populistische stijlfiguren om een bepaald effect bij de toehoorder of lezer te bereiken. Op die manier wordt radicalisering of provocatie opgeroepen. Het is dan nog een kleine stap tot het construeren van vijandsbeelden.

Populistische retoriek polariseert en dat is ook terug te zien in de verruiming van de spreektaal en hoe in die spreektaal metaforen gebruikt worden. In het populistische gebruik worden daarbij vaak emoties opgeroepen.

Taal kan verbinden

Dr. Wichard vertelt dat de kerken in Duitsland zoeken hoe met rechts populistische groepen en partijen om te gaan. De Duitse katholieke bisschoppen hebben zich in maart 2017 gedistantieerd van populistische posities en strategieën. Zij hebben de nadruk gelegd op het verbindende, waarmee ze oproepen om op een faire, respectvolle en eerlijke manier te spreken. Van ieder mens wordt verlangd kritisch te zijn en taalkundige strategieën van populistische groeperingen te analyseren. Tegelijkertijd is het voor alle critici van het populisme een uitdaging dat zij in hun eigen taalgebruik geen gebruik maken van populistische strategieën.

Een faire dialoog is moeizaam, maar noodzakelijk voor de samenhang van de samenleving.

Populisme in Limburg

In de middag wordt de discussie in kleine werkgroepen voortgezet. Journalist Johan van Beek vertelt in een workshop over het onderzoek dat hij samen met een collega heeft gedaan naar de opmars van het populisme in Limburg sinds 2010. Aanleiding was het vertrek van vier jongeren uit Limburg die als jihadist naar Syrië zijn afgereisd. Tijdens het onderzoek realiseerde hij zich hoe groot het onbehagen is in de Limburgse samenleving. Dit zie je ook terug in de verkiezingsuitslag van de tweede kamer op 15 maart 2017. Waarom hebben er zoveel mensen op de PVV gestemd? Tijdens de verkiezingen ging het vaak over de identiteitsvraag. Wie ben ik? Word ik gezien? Tel ik mee? Velen lukt het niet om daar een positief antwoord op te geven. Mensen voelen zich in de verdrukking komen. Met name de ontwikkelingen in de zorg hebben dat gevoel versterkt.

Verschuivingen

De spanningen in de Nederlandse samenleving worden door Wilders scherp blootgelegd en benoemd. Politiek gezien zitten we op een kruispunt. De tijd van de bekende drieslag van grote politieke partijen (VVD, CDA en PvdA) is voorbij. Nieuwe partijen staan op. De democratie doet daarmee zijn werk. En wat we in de politiek zien, zien we ook terug in de samenleving. Fragmentatie in de samenleving is groot. De groep burgers die



Koen Vossen, docent maatschappijleer:
"De hele school moet een oefenplaats zijn voor goed burgerschap"
(Fotograaf: Thomas Hohenschue)

het snelst groeit zijn de laagopgeleiden. Zij wonen in achterstandswijken in de steden en voelen zich klem zitten. In hun ogen gaat er te veel aandacht uit naar de migranten en vluchtelingen. Een andere snel groeiende groep zijn de burgers die heel pragmatisch zijn. Zij wonen in de betere buurten en zijn nauwelijks geïnteresseerd en geëngageerd in politieke en publieke zaken. De actieve en volgzame burgers die vroeger richting gaven aan de samenleving zijn nu minder talrijk. Deze verschuiving zie je terug in het kiesgedrag van de burger.

Burgerschap

In een andere workshop vertelt Koen Vossen, een jonge docent maatschappijleer over zijn lessen burgerschap. Burgerschap is een verplicht onderdeel binnen het onderwijs sinds 2006. In Nederland is burgerschap met name ingezet tegen de polarisatie in Nederland bijvoorbeeld tussen arm en rijk, Nederlander met of zonder

migratie achtergrond, etc. Wanneer wij spreken over het burgerschapsideaal van het onderwijs moeten we kritisch zijn wat wij nu eigenlijk bedoelen. Enkel het onderwijs als wondermiddel zien is ondoenlijk pretentief. Leerlingen hebben ook een leven buiten de muren van de school. En ook daar leren zij wat goed (samen)leven is. Binnen de Katholieke Scholengemeenschap Etten-Leur waar hij doceert, is er gekozen voor een school brede aanpak. De hele school moet een oefenplaats zijn voor goed burgerschap. Dus ook de docent wiskunde doet mee met goed burgerschap denk hierbij bijvoorbeeld aan het ontwikkelen van het kritische denkvermogen. Daarnaast moeten docenten het burgerschapsideaal ook uitdragen. Goed voorbeeld doet volgen. Beiden onderdelen zorgen voor effectievere burgerschapsvorming. Laat leerlingen binnen dit kader andere (sociale) groepen ontdekken. Door middel van dialoog en ontmoeting ontdekken zij zowel de verschillen als de overeenkomsten tussen hen en de anderen.

<http://www.bisdom-roermond.nl/algemene-informatie-over-de-dienst-kerk-en-samenleving>

www.pausfranciscusgroepen.nl

"Diaconie is de toekomst van de Kerk"

Interview Wim van Meijgaarden,
hoofdaalmoezenier Dienst Kerk en
Samenleving bisdom Roermond

Het diaconale gesprek is in dit juni nummer met Wim van Meijgaarden, pater van het Heilig Sacrament (sss) en sinds 2009 hoofdaalmoezenier van de Dienst Kerk en Samenleving in het Bisdom Roermond.

De benoeming tot hoofdaalmoezenier van de Dienst Kerk en Samenleving in het bisdom Roermond kwam voor Wim van Meijgaarden eigenlijk onverwacht. Hij was tot 2009 vicaris generaal van het Bisdom 's-Hertogenbosch. Vanuit die functie kreeg hij veel ervaringen met maatschappelijke contacten en diaconaal werk. Een bisschop kan altijd zijn staffleden ontslaan en bisschop Hurkmans koos ervoor om zijn beleid met hulpbisschoppen verder te brengen.

Hoofdaalmoezenier Sociale Werken

Bisschop Wiertz zag een ervaren priester en bestuurder graag komen in het Bisdom Roermond en het verzoek om aalmoezenier van Sociale Werken en later hoofdaalmoezenier

te worden kwam als geroepen. Tevens werd Wim van Meijgaarden benoemd tot pastoor van de parochie Groot Meerssen, die ontstaan was door samenvoeging

van drie parochie in en rond Meerssen. "In Limburg hebben de katholieken een ander geloof of er is een andere kerk dan in de andere bisdommen van Nederland. Het is een ander geloof in dezelfde kerk of een andere kerk in hetzelfde geloof. Die bijzonderheid van het Limburgse katholicisme is te danken aan de eigen cultuur van Limburg met haar verleden in het bisdom Luik, de geïsoleerde ligging en de hang naar volkstradities en

het volksgeloof. Ook het tijdperk Gijssen is van grote invloed geweest. Bisschop Wiertz heeft zich sinds zijn aantreden laten kennen als een bruggenbouwer. Er is nu weer meer samenhang tussen kerk en volksgeloof."

Dienst Kerk en Samenleving

"Bisschop Wiertz heeft ook de Dienst Kerk en Samenleving omarmd en teruggenomen als waardevol instrument voor de uitvoering van de diaconale en sociale opdracht van de Kerk. De priester Jos Schreurs werd benoemd tot hoofdaalmoezenier. Naast de contacten met de standsorganisaties werd werk gemaakt van het opbouwen van contacten met welzijns- en vormingswerk. Ook werd veel energie gestoken in de diaconale opdracht van parochies, waarbij altijd het samenwerken met anderen in de plaats of regio van belang is. De hoofdaalmoezenier geeft leiding aan de Dienst Kerk en Samenleving en participeert mee in de staf van het bisdom rond het sociale en diaconale. Daarbij is de band

met bisschop Wiertz groot, die een sociale en diaconale bisschop is. Bij de recente bedevaartreis van dak- en thuislozen was

"Samenwerken, verbonden zijn, kracht van mensen inzetten"

bisschop Wiertz mee en hij is actief met die mensen opgetrokken. Het bisdom Roermond heeft heel weinig Caritas instellingen. Sommige parochies hebben Armbesturen. Er zijn Vincentius instellingen. Sinds de benoeming van Paus Franciscus zijn er Franciscusgroepen ontstaan, die actief zijn op sociaal en diaconaal terrein."

"De Dienst Kerk en Samenleving heeft contacten met vooral het maatschappelijk

middenveld, zoals organisaties van werkgevers, werknemers, boeren en tuinders, vrouwen en ouderen. Er is veel samenwerking met de organisaties van onderwijs, catechese, vormingswerk. Speciale aandacht is er voor de reclassering en het Exoduswerk en de betrokkenheid van parochies met ex-gevangenen. Nieuw is de aandacht voor jongeren door middel van M25-groepen, DiaconAction en het meedoen van jongeren in allerlei activiteiten. Sinds de jaren negentig is het activeren van de parochies richting hun sociale en diaconale taak een belangrijk onderdeel van het werk van de Dienst Kerk en Samenleving. Het gaat om het opkomen voor de kwetsbare mens, met hen samen te werken, de sociale cohesie te bevorderen. In dit alles is altijd ook veel samengewerkt met de provincie Limburg, die beleidsmatig het maatschappelijk middenveld belangrijk vindt en ondersteunt. Zo werken Kerk en Samenleving actief samen, in beleidsontwikkeling, uitvoering en financiering."

De kracht van verbondenheid

"In de Dienst Kerk en Samenleving is een bepaald soort leiderschap aanwezig, dat via de contacten in kerk en samenleving bevordert dat het sociale en diaconale aandacht krijgt aan de basis en zo meebouwt aan een duurzame samenleving. De Dienst werkt zo actief mee aan de kwaliteit van Kerk en Samenleving. Dit jaar vieren we dat de Dienst 115 jaar bestaat. In al die jaren is het katholiek sociaal denken belangrijk geweest voor het onderbouwen van het werk. Het gaat om denken en ook doen. Om de verbondenheid tussen denken en doen te ondersteunen heeft de Dienst de traditie van een Sociale Studiedag weer opgepakt. Op zo'n Sociale Studiedag komen veel mensen afkomstig uit kerk en maatschappelijke organisaties om over een bepaald thema na te denken en ervaringen uit te wisselen. Bij de viering van het 115de jaar is het thema

Wim van Meijgaarden is in 1945 geboren te 's-Gravenhage. Volgt een opleiding in Reclame en Marketing en is daarin werkzaam. Hij treedt in 1968 in het klooster bij de Paters van het heilig Sacrament in Nijmegen. Studeert filosofie, theologie, pastoraat catechese en ethiek aan de universiteit te Nijmegen en aan de Hogeschool voor theologie en pastoraat te Heerlen. Volgt seminars over spiritualiteit in Frankrijk-Lyon. De diakenwijding is in 1974 en de priesterwijding in september 1979. Vanaf 1969 vervult Wim van Meijgaarden diverse opleiding- en bestuursfuncties in de congregatie en schrijft hij in allerlei tijdschriften. Ook is hij docent ethiek aan het Radboudziekenhuis in Nijmegen en tegelijk acht jaar leraar catechese-catechetiek aan de pedagogisch academie. In 1983 wordt hij pastoor in Brakkestein en 1992 deken van

Nijmegen, alsmede oprichter-directeur van het spiritualiteitscentrum. In 1995 wordt hij regionaal vicaris van het Bisdom Den Bosch en na 2004 vicaris generaal. Na zijn plotselinge ontslag in 2008 wordt hij hoofdaalmoezenier van de Dienst Kerk en Samenleving

bisdom Roermond. Daarnaast is hij pastoor in Meerssen. Hij vervult vele bestuurlijke nevenfuncties, o.a. sinds 2009 voorzitter van de Nederlandse Lourdesbedevaarten voor Zieken. Hij blijft graag docent en schrijver en vele publicaties zien het daglicht.



'De kracht van verbondenheid'. De dag gaat daarbij uit van vier vragen: Hoe komen wij op voor de kwetsbare mens? Wie werken er mee aan de sociale cohesie in de samenleving? Welke vorm van leiderschap past daarbij? Kunnen we spreken van een duurzame samenleving? Die leidvragen zijn ontleend aan de laatste sociale encyciek van Paus Franciscus 'Laudato Si'."

De eerste **aalmoezenier van Sociale Werken** in het Bisdom Roermond is Henricus Poels (1868-1948) geweest. Hij startte het werk van de aalmoezeniers. Poels was ook de stimulator tot de oprichting van standsorganisaties. De aalmoezeniers waren als priester actief bij mensen in hun werksituatie, maar al spoedig werd de aandacht verbreed tot mensen in hun arbeids- én leefsituatie. De aanvankelijke functieaanduiding "aalmoezenier van de arbeid" werd daarom verbreed tot "aalmoezenier van sociale werken". De aalmoezeniers zijn zodoende de grondleggers van het bedrijfsapostolaat en latere arbeidspastoraat. Na de Tweede Wereldoorlog werd Karel Roncken zijn opvolger als hoofdaalmoezenier. De aalmoezeniers ontwikkelden de werkwijze om geestelijk adviseur van maatschappelijke verbanden te worden. In de jaren zestig werd Frans Sampers hoofdaalmoezenier en verschoof het werk naar adviseur en medebestuurder in maatschappelijke organisaties, welzijns- en vormingswerk. Sinds bisschop Gijsen raakte de band met het Bisdom losser en ontstond de Dienst Kerk en Samenleving met financiering door de organisaties waar de aalmoezeniers mee werkten en fondsen. Na 1993 bracht bisschop Wiertz de Dienst Kerk en Samenleving weer binnen het beleid van het Bisdom door aan de Dienst de opdracht te geven de dialoog met en dienstbaarheid aan de samenleving vorm te geven. Hij benoemde Jos Schreurs in 1996 tot hoofdaalmoezenier, die na zijn afscheid in 2009 werd opgevolgd door Wim van Meijgaarden. De Dienst Kerk en Samenleving waakt over de diaconale opdracht van de Kerk in parochies en dekenaten en werkt samen met maatschappelijke en welzijnsorganisaties in de provincie Limburg.

Diakonie stimuleren

"De parochies van het Bisdom Roermond kennen niet de werkgroepen cultuur, zoals dat in de parochies van andere bisdommen ontstaan is. Tijdens bisschop Gijsen was het geen beleid om werkgroepen en de inzet van vrijwilligers te stimuleren. De Limburgse parochies kennen ook weinig diaconale structuur. Daarvoor hadden ze een groot aantal aalmoezeniers van sociale werken onder hun pastoors en kapelaans. Bisschop Wiertz is sinds zijn aantreden actief om de diaconale opdracht van de Kerk vorm te geven. De Dienst Kerk en Samenleving is daarbij de belangrijke stimulator. Het enthousiasmeren voor de diaconale taak gebeurt door middel van kleine werkgroepen die vooral samenwerken met de initiatieven van anderen. Het gaat om van onderop zaken oppakken, die mensen zien, waar ze betrokken bij zijn, waar hun hart ligt. Samenwerken, verbonden zijn met elkaar, kracht van mensen voor mensen gebruiken en inzetten. Langzamerhand is er een netwerk van diaconale initiatieven zichtbaar geworden. Sinds een jaar of zes organiseert de Dienst kerk en Samenleving samen met het Limburgs Diaconaal Fonds de Dr. Poels Prijs. Dan worden een twintigtal diaconale initiatieven bezocht, geïnterviewd en hun ervaringsverhalen gebundeld in een brochure. De jury wijst een winnaar aan, die een kunstwerk en een geldprijs krijgt. Met de Prijs willen we diaconale initiatieven bekendheid geven en mensen kunnen leren van wat al gedaan is."

Werkgroep Ruggesteun in Meerssen

"In de parochie van Groot Meerssen blijkt hoe zo iets in de praktijk gebeurt. Er is een kleine werkgroep van de Basiliek, 'Ruggesteun' genaamd, die o.a zelf een fietsenwerkplaats heeft, waar ze fietsen uit het depot van politie en gemeente opknappen voor hen die geen nieuwe fiets kunnen betalen. Ze organiseren de voedselbank. Ze werken samen met het kindervakantiewerk, de kledingwinkel, de ruilwinkel. De werkgroep geeft hulp aan mensen in nood en verwijst en bemiddelt naar de diensten en voorzieningen van de gemeente. Met Kerstmis is er de kerstpakkettenactie. Met Sinterklaas is

er de actie 'Goedzak' voor het inzamelen van speelgoed en giften voor de aanschaf van speelgoed. De werkgroep Ruggesteun van de Basiliek is door de omroep KRO-NCRV genomineerd als parochie van het jaar. Deze nominatie krijgt de Ruggesteun vanwege de grote betrokkenheid bij de Meerssense gemeenschap en vanwege het 'fietsenwerkplaats' project. Dat heeft al 84 fietsen opgeleverd, waarvan de meeste aan vluchtelingen zijn aangeboden. De werkgroep wordt bij hun activiteiten geholpen door sponsors, plaatselijke middenstand en jaarlijks ook door een subsidie van de afdeling welzijn van de gemeente."

Toekomstplannen

"De Dienst Kerk en Samenleving wil het instrument zijn richting Bisdom Roermond en richting provincie Limburg om het diaconale en het sociale te bevorderen, te ondersteunen en



"Het gaat ons om groepen die staan voor het sociale en diaconale"

uit te bouwen. Diaconie is de toekomst van de Kerk en sociaal actief zijn noodzaak voor de samenleving. Niemand hoeft volmaakt te zijn, maar mensen kunnen wel steun zijn voor elkaar, sociaal dienstbaar, actief in het perspectief geven op toekomst. Sinds enkele jaren hebben we in het Bisdom ook de Paus Franciscusgroepen. De bisschop wil eigenlijk in iedere parochie zo'n diaconale groep, gericht op de plaatselijke nood. Het is heel wisselend wat er allemaal ontstaat en gebeurt, maar samen is het heel wat. Op diaconaal vlak blijven we in parochies een achterstand houden. Soms ook weerstand. Maar zoals het evangelie zegt: er is altijd wel een gedeelte van het gezaaide graan dat wortel schiet. En vaak zijn dat dan de sterkste plantjes."

Samenwerken is het motto

"We zijn ook de contacten met de religieuze ordes en congregaties aan het hernieuwen. In Limburg zijn veel religieuze instituten, die er kloosters hebben gebouwd en tegelijk al het werk in onderwijs, zorg, welzijnswerk gedaan

hebben. Zij deden letterlijk het sociale en diaconale. Nu zijn meestal de paters, zusters, broeders en fraters oud. Maar we kunnen met hen hun dromen en onze plannen delen. We kunnen kijken hoe wij hun erfstaten kunnen zijn op het sociale en diaconale. We willen hen partners maken in onze plannen als vluchtelingenmaatje of het nieuwe project voor gedetineerden 'Verbinden en versterken' waar we samenwerken met Exodus. En we hebben aandacht voor hoe jongeren mee kunnen doen in het praktisch vormgeven van hun geloof in diaconie. We blijven de contacten met de bisdommen van Luik in België en Aken in Duitsland voortzetten.

Die zogenoemde Euregionale contacten hier in de grensstreek houden onze blik scherp over de ontwikkelingen in kerk en samenleving. We houden de contacten aan

met standsorganisaties en maatschappelijk middenveld organisaties. En tegelijk gebruiken we die contacten om mensen te betrekken bij de plaatselijke sociale en diaconale initiatieven. We gaan daarbij niet voor de opbouw van eigen kerkelijke groepen. Het gaat ons vooral om groepen die samen met anderen in de plaatselijke samenleving staan voor het sociale en diaconale. En zij kunnen daar op die plaats bezien wat het beste is om te doen. Diaconie is gratis dienstbaarheid aan mensen en iedereen kan daarin meedoen. Ieder parochie kan ervoor zorgen dat er diaconaal iets ontstaat."

Tekst en foto's zijn van Hub Crijns.
<http://www.bisdom-roermond.nl/algemene-informatie-over-de-dienst-kerken-samenleving>
www.pausfranciscusgroepen.nl
www.parochiemeerssen.nl
<http://www.limburgsdiaconaalfonds.nl/>
<https://nl-nl.facebook.com/Ruggesteun-van-de-Basiliek-577464805724670/>

Waarin een kleine stad groot kan zijn!

Hub Vossen is Aalmoezenier van Sociale Werken en de Dienst Kerk en Samenleving in het bisdom Roermond

In Nederland worden in de nazomer van 2015 massaal locaties gezocht waar vluchtelingen ondergebracht kunnen worden. Sporthallen worden klaar gemaakt voor, vaak kortdurende, opvang van grote groepen vluchtelingen.

Bussen rijden door het land met mensen die 's ochtends nog niet weten waar ze 's avonds hun schamele bezittingen kunnen neerzetten en op welk veldbed ze hun hoofd, vol zorgen en vragen, te rusten kunnen leggen. In Heumensoord Nijmegen wordt een groot tentenkamp ingericht voor de opvang van een duizendtal vluchtelingen.

Opvang in Limburg

Ook in Limburg worden in die weken massaal vluchtelingen opgevangen. Veel gemeenten stellen sporthallen en andere grootschalige locaties beschikbaar. De provinciale overheid overlegt met de Limburgse gemeenten, maatschappelijke organisaties en kerken wat een gezamenlijk antwoord op deze toestroom van vluchtelingen kan zijn. Uit de vele overleggen wordt één ding snel duidelijk. In Limburg wil men geen grootschalige opvanglocaties, en kiest men uitdrukkelijk voor kleinschalige en langdurige opvanglocaties. Deze keuze wordt aan het ministerie en COA medegedeeld.

Vluchtelingenmaatje

Op lokaal vlak zien we bijzondere ontwikkelingen. In verschillende gemeenten ontstaan nieuwe initiatieven van samenwerking tussen lokale maatschappelijke en sociale organisaties, waarbij ook de kerken en diaconale initiatieven betrokken wor-

den. Vanuit het bisdom Roermond wordt door de Dienst Kerk en Samenleving het project 'Vluchtelingenmaatje' ontwikkeld. In dit project wordt oecumenisch samengewerkt. In verschillende plaatsen worden vanuit parochies en protestantse gemeenten vrijwilligers geworven die zich gaan inzetten bij de opvang en ondersteuning van vluchtelingen. Dat kan heel concreet zijn bij de noodopvang in een gemeente, maar ook structureel bij de opvang en ondersteuning van statushouders. Per plaats wordt gekeken naar samenwerking en afstemming gezocht met Vluchtelingenwerk Limburg, als ook andere lokale initiatieven.

Venray als voorbeeld

In de Noord-Limburgse plaats Venray zien we al snel concrete resultaten. Door een drietal mensen wordt daar het initiatief genomen om de werkgroep 'Welkom Vluchtelingen' op te richten. Deze werkgroep wordt opgericht nadat bekend wordt dat in Blitterswijck, een van de kerkdorpen in de gemeente Venray, in het voorjaar van 2016 een grote groep vluchtelingen, in een nieuw in te richten AZC, opgevangen zal worden. Tegen de komst van een nieuwe AZC, in een voormalig vakantiepark, komt vanuit Blitterswijck, maar ook de omliggende kerkdorpen, verzet. Zeker als men hoort hoe groot het AZC moet worden. De werkgroep 'Welkom Vluchtelingen' laat een tegengeluid laten horen en maakt duidelijk dat vluchtelingen en statushouders in Venray welkom zijn. Opvallend is dat de bevolking eigenlijk niet tegen de komst van de vluchtelingen is, maar zich verzet tegen de grootte van het AZC. Na veelvuldig overleg wordt in de zomer van 2016 het



*Impressie van een ontmoetingsbijeenkomst
[Fotograaf: Bart Veldpaus]*

AZC, door een veel kleinere groep mensen bewoond. Inmiddels is duidelijk dat de gemeente Venray naast de opvang van vluchtelingen in het AZC van Blitterswijck ook een grote taak heeft in het huisvesten van statushouders. De gemeente Venray krijgt de verplichting om een bepaald aantal statushouders in hun gemeente op te vangen. Hoeveel statushouders iedere gemeente moet opnemen is afhankelijk van het aantal inwoners in een gemeente. De zorg voor de vluchtelingen in het AZC van Blitterswijck en de opvang van de statushouders die in Venray komen wonen wordt door de actieve en inmiddels zeer breed ondersteunde en gedragen werkgroep 'Welkom Vluchtelingen' opgepakt.

De werkgroep wil zo een positieve bijdrage leveren en mensen het gevoel geven dat ze welkom zijn in Nederland en speciaal in Venray. In een mum van tijd zijn een groot aantal enthousiaste mensen actief en groeit de groep gestaag door. De groep bestaat uit een mengeling van mensen die komen uit verschillende organisaties en verenigingen. Ook de gezamenlijke kerken van Venray (R.K.-parochies, protestantse gemeente, evangelische gemeente en moskee) zijn participant in de werkgroep.

Franciscusgroep

De katholieke parochies en de protestantse gemeente hadden kort daarvoor een oecumenische diaconale werkgroep opgericht onder de naam 'Franciscusgroep'. Deze Franciscusgroep kreeg als doelstelling mee om vanuit de christelijke spiritualiteit aandacht te hebben voor kwetsbare medemensen in de lokale samenleving. Zo richt deze groep zich m.n. op kwetsbare medemensen

in Venray, zoals dak- en thuisloze en mensen met schulden. En men kiest uitdrukkelijk om oog en oor te hebben voor vluchtelingen, die in Venray en haar kerkdorpen komen te wonen.

De Franciscusgroep zocht rondom het aandachtspunt vluchtelingen bewust met de werkgroep 'Welkom Vluchtelingen'. De gezamenlijke kerken zouden afzonderlijk ook aandacht en zorg kunnen hebben voor de vluchtelingen en statushouders in Venray, en daarbij mogelijk ook hun evangelische boodschap beter en gericht kunnen uitdragen, maar men koos bewust voor samenwerking en gezamenlijk optrekken.

Voortreffelijke samenwerking

Inmiddels is de samenwerking tussen alle groepen op een voortreffelijke wijze van de grond gekomen. Wil het gebaar van welkom en ondersteuning van statushouders en vluchtelingen in Venray lukken dan moet het niet een idee van een paar mensen zijn en blijven, maar gedragen worden door een groot deel van de lokale gemeenschap, door groepen en organisaties die in de lokale samenleving aanwezig zijn. Dat idee is inmiddels goed gelukt.

De werkgroep 'Welkom Vluchtelingen' richt zich uitdrukkelijk op de opvang en ondersteuning van statushouders die in de gemeente Venray woonachtig zijn en in de nabije toekomst komen te wonen. Samenwerking met het COA en het AZC bleek toch moeilijker. Inmiddels is bekend dat het AZC in de loop van 2018 gaat sluiten. Er zullen in de komende maanden geen nieuwe bewoners bijkomen. Vandaar dat men zich nu volledig richt op opvang en ondersteuning van statushouders.

Vrijwilligers

Er staat nu een stevig groep vrijwilligers die als maatje actief zijn, mensen bezoeken en hen helpen in het vinden van hun weg in de Nederlandse samenleving. Er zijn ook taalcoaches. Al deze vrijwilligers zijn goed voorbereid en toegerust om hun werkzaamheden te doen. Vanuit de Dienst Kerk en Samenleving zijn een drietal bijeenkomsten aangeboden om met elkaar stil te staan bij de vraag 'waarom wil je maatje zijn voor vluchtelingen en statushouders'. Samen hebben we stil gestaan bij de (voor)oordelen die in de samenleving leven. En ook gekeken naar de eigen (voor)oordelen en in hoeverre deze mogelijk belemmerend kunnen werken in het leggen van contacten. We hebben stil gestaan bij de religieuze vragen die in onze samenleving leven, en die je zeker in het werk met statushouders zult tegenkomen. Drie open en inspirerende gespreksavonden voor potentiële vrijwilligers, mensen die vanuit verschillende achtergronden en motivaties hun schouders willen zetten onder dit werk. Prachtig om te zien hoe in drie avonden de verschillende achtergronden van mensen niet meer telden, en de mensen een hechte groep werden. Waar verhalen en motivaties gedeeld werden en onderling vertrouwen groeide.

Intervisie

Inmiddels zijn de meeste vrijwilligers gekoppeld aan statushouders. Worden contacten gelegd en mensen geholpen in het vinden van hun weg in de Nederlandse samenleving. Regelmatig komen de vrijwilligers bij elkaar en worden zij in hun werk begeleid. We hebben bewust gekozen voor een gezamenlijke momenten van intervisie. Tijdens deze bijeenkomsten staan we stil bij de ontwikkelingen, de vragen waar mensen tegen aan kunnen lopen. Worden ervaringen gedeeld. Deze intervisie wordt ook op een deskundige manier begeleid.

De samenwerking tussen alle partijen loopt goed. Inmiddels wordt gekeken om nieuwe vrijwilligers, die een of enkele statushouders willen begeleiden (maatje willen zijn), te werven. De groep statushouders die aan de gemeente Venray is toegewezen zal in de komende jaren alleen maar verder groeien.

Ontmoetingsbijeenkomsten

De werkgroep bevordert ook de integratie van statushouders in de gemeenschap. Daarvoor zijn enkele bijeenkomsten georganiseerd waar alle inwoners van Venray worden uitgenodigd. Deze bijeenkomsten staan in het teken van 'ontmoeten' en 'verbinden'. Elkaar leren kennen en ook elkaars achtergrond leren kennen. Immers onbekend maakt onbemind. Naast gezelligheid, met muziek, dans en eten, wordt ook aan de hand van gespreksthema's geprobeerd om met elkaar in gesprek te komen. Bij de eerste twee bijeenkomsten was de opkomst overweldigend. Bij beide keren waren er meer dan 150 deelnemers. Er werden spontaan lekkernijen meegebracht. Mensen kwamen alleen of met hun hele gezin om in een ontspannen, fijne en open sfeer contacten te leggen. Beide keren was de samenstelling van de bijeenkomst behoorlijk gemêleerd, naast Nederlanders waren er overwegend Syrische en in mindere mate mensen uit Eritrea aanwezig. Iedereen was en is wel enthousiast en gaf aan dat er vervolgbijeenkomsten moeten komen. Zeker bij de statushouders is er behoefte aan deze ontmoetingsmomenten. Inmiddels hebben 15 personen (Nederlanders en statushouders) zich aangemeld om de volgende ontmoetingsavond te organiseren. Integratie en samenwerking in optima forma!

Struikelblok

Er doemt wel een mogelijk struikelblok op! Om deze bijeenkomsten en andere belangrijke activiteiten te kunnen financieren heeft de werkgroep 'Welkom Vluchteling' geld nodig. De lokale overheid ondersteunt al. En sociaal-maatschappelijke organisaties en kerken stellen ruimte ter beschikking. Meer financiële armslag is belangrijk voor de nabije toekomst, ook om individuele vragen en noden van mensen te kunnen honoreren. Daarom wordt momenteel nagedacht om in Venray een lokaal noodfonds in het leven te roepen. En zo groeien initiatieven door. Wordt een samenleving opgebouwd door mensen die zorg hebben voor elkaar en de ander.

www.pausfranciscusgroepen.nl

Caritas activiteiten in de Pater Damiaan Parochie te Zeeland

Carine Neijzen is secretaris bestuur Parochiële Caritas Instelling

De Pater Damiaan Parochie op de Bevelanden en Schouwen-Duiveland in Zeeland bestaat uit acht parochie kernen, die in 2013 zijn samengevoegd tot één parochie.

Iedere parochiekern heeft nog zijn eigen werkgroep Caritas, maar er is een overkoepelend caritasbestuur bestaande uit acht vertegenwoordigers van iedere kern. Sommige activiteiten zijn overkoepelend, andere zijn lokaal in de eigen kern.

Allerzielen

Op de zondag van Allerzielen is er in Zierikzee na de eucharistieviering een stille tocht naar het r.-k. kerkhof, dat een kleine kilometer van de kerk ligt. Voorop gegaan door iemand met de krans van het parochie bestuur lopen we in stilte door de straten van Zierikzee. Voor mensen, die moeilijk lopen wordt een auto geregeld. Aangekomen op het kerkhof geven Caritasleden alle aanwezigen een witte roos. Na wat gezangen en gebeden kunnen paro-

chianen de roos leggen op het graf van hun geliefden. Na afloop gaan we weer terug naar het parochie centrum waar we gezamenlijk koffie drinken en napraten. Zo proberen we gezamenlijk aandacht te hebben voor onze overledenen en elkaar hierin tot steun te zijn.

Adventsactie

In 2016 hebben we als Caritasbestuur aandacht gegeven aan de Adventsactie en de meeste kernen hadden gekozen voor de straatkinderen van Kigali in Rwanda. Op de grote Kerstmarkt in Goes met meer dan 100 kramen was het gelukt een kraam te regelen voor de r.-k. Magdalenakerk. Er waren posters gedrukt met foto's en het verhaal van de straatkinderen van Kigali en die hebben we opgehangen in de kraam versierd met Afrikaanse doeken. Bezoekers van de markt werd gevraagd een kaarsje aan te steken in de kerk en een (vurige) wens te noteren op een kleurige papieren kerstbal. Dat alles voor 1 euro. De kaarsjes gingen grif van de hand, over de wensen moest langer worden nagedacht. De wensen werden opgeprikt op houten kerstbomen. De opbrengst van de dag was rond de 400,- euro. Belangrijker dan het resultaat was vooral, dat er aandacht uitging naar de kwetsbare mensen in onze wereld, en ook dat de kerk als organisatie met een sociale opdracht in beeld werd gebracht. Veel bezoekers maakten gebruik van de mogelijkheid om in de kerk een moment van stilte of bezinning te hebben. Ook de Kerststal werd veelvuldig bekeken, zeker door gezinnen met jonge kinderen. Het geheel in de kerk werd muzikaal ondersteund door passend orgelspel van Kees van de Wouw en door medewerking van het Bavokoor.

De kraam van de Adventsactie tijdens de Kerstmarkt in Goes [Fotograaf: Wiel Hacking]



Ook een week later op de kerstmarkt in Zierikzee in de kerk en het parochiecentrum was de Adventsactie een succes en werden veel kerstballen beschreven, vaak verdrietige verhalen verteld aan de Caritasvrijwilligers en kaarsjes gekocht, die we brandden bij de kerststal. De opbrengst daar was 231 euro. Het viel op dat veel niet-kerkelijke mensen, die kwamen voor de Kerstmarkt toch behoefte hebben aan symbolen als kaarsjes opsteken en vaak ook vertellen waarvoor ze dat willen doen. Het was absoluut de moeite waard en we willen de acties dit jaar herhalen.

Kerstactiviteiten

Op het eind van het jaar is het een goede gewoonte van de Caritaskern 's-Heerenhoek om parochianen van 85 jaar en ouder te bezoeken in de kerstperiode met een attentie. Dit zijn ongeveer 60 personen in onze parochiekern. We kunnen die niet allemaal zelf bezoeken, en werken hiervoor al sinds een aantal jaar met succes samen met onze basisschool Don Bosco. Het is mooi dat oud en jong elkaar op deze manier kunnen ontmoeten. Er ontstaan mooie gesprekken en men leert van elkaar. Uit alle groepen van de basisschool doen kinderen mee. Van te voren komen Caritas-leden uitleg geven in de klassen over wat de bedoeling is, zodat kinderen weten wat er van hen wordt verwacht. Dit is natuurlijk niet mogelijk zonder de steun van de school zelf en de ouders, die hun kinderen stimuleren om zich hiervoor aan te melden. Wanneer de kinderen nog niet zelfstandig op pad kunnen, gaat een ouder of verzorger mee om het presentje te overhandigen. Er ontstaan vaak leuke gesprekken en contacten en de kinderen leren dat het fijn is om op vrijwillige basis iets voor elkaar te kunnen betekenen.

Laudato Si'

Veel mensen worden enthousiast door het optreden van paus Franciscus. Op het gebied van rechtvaardige verhoudingen, van barmhartig oordelen en van zorgzaam omgaan met onze aarde weet hij de harten van velen te beroeren. In de encycliek *Laudato Si'* (2015) vraagt de paus gedreven aandacht voor de manier waarop wij omgaan met de aarde die wij bewonen. Hij beschouwt de aarde als ons

gemeenschappelijk huis, waar wij gezamenlijk aansprakelijk voor zijn. Dat betekent ook, dat wij een verantwoordelijkheid hebben naar elkaar (vooral naar de meest kwetsbare mensen op deze wereld) en naar de komende generaties. Anders gezegd: er is een direct verband tussen onze ecologische verantwoordelijkheid en het christelijke appèl om sociale rechtvaardigheid te bevorderen. Uit dit oogpunt heeft het caritasbestuur op 24 september 2016 een bijeenkomst georganiseerd. Het programma bestond uit een toelichting op de betekenis van de encycliek door pastoraal werker Wiel Hacking en een onderlinge gedachtewisseling daarover. Daarna sprak Tjeu van Mierlo over duurzaamheid en handelingsperspectief in persoonlijk verband met aandacht voor zorg voor het milieu en sociale gerechtigheid. Problemen als: de huidige wijze van produceren en consumeren overvraagt onze aarde. Hoe kun je dit doorbreken? Rentmeesterschap van de aarde en wat is onze keuze hierin? Onderwerpen zoals: klimaatverandering en de gevolgen voor de allerarmsten onder ons, hergebruik van consumptiegoederen en biodiversiteit gerelateerd aan scheppingsverhaal kwamen ter sprake en daarover werd gediscussieerd.

Daarna werd een wandeling gemaakt door Heinkenszand met aandacht voor milieu-aspecten; waar zie je dat mensen aandacht besteden aan het milieu? Waar zie je nieuwe of andere mogelijkheden om het milieu te behouden? Waar zie je concrete verbanden tussen aandacht voor de leefomgeving en sociale onrechtvaardigheid? De wandeling werd afgesloten met een uitwisseling over deze vragen. We hadden een mooie broodmaaltijd waarin de broodpakketjes, die deelnemers hadden meegenomen op schalen werden uitgelegd en samen gedeeld werden. En deze interessante dag werd afgesloten met een mooie communieviering buiten bij de Mariagrot naast de kerk.

In de toekomst hopen we als bestuur voort te kunnen gaan met dit interessante onderwerp en het een vervolg te kunnen geven.

www.paterdamiaanparochie.nl/caritas-en-diaconie
E-mail: caritaspaterdamiaan@gmail.com

Het huishoudboekje van de PCI

Jan Maasen is medewerker Diaconie en Missiesecretaris Bisdom Rotterdam

In het maartnummer van 'Diaconie & Parochie' besprak Hub Crijns het onderzoek 'Armoede in Nederland 2016' naar de hulpverlening door kerkelijke organisaties in Nederland. Hij keek vooral naar de katholieke deelname en constateerde, dat die afweek van de algemene trend.

Volgens het onderzoek *Armoede in Nederland 2016* was het totaalbedrag dat kerkelijke organisaties in 2015 besteedden aan armoedebestrijding hoger dan bij onderzoek in 2012 (36 miljoen tegenover 29 miljoen euro). Een deel van de stijging kan worden toegeschreven aan een uitbreiding van het aantal deelnemende kerkgenootschappen, in het bijzonder het Leger des Heils. De PKN neemt meer dan de helft van de stijging voor haar rekening, mogelijk omdat nu ook de wijkdiaconieën zijn aangeschreven. Alleen de Rooms-Katholieke kerk laat een daling zien voor drie van de vier onderscheiden vormen van armoedebestrijding: individuele hulpverlening; collectieve vormen zoals de voedselbank, leergeld en noodfondsen; en kerstpakketten. Inloophuizen daarentegen ontvingen iets meer van katholieke organisaties. Het totaalbedrag daalde van 9,4 miljoen naar 8,2 miljoen euro.

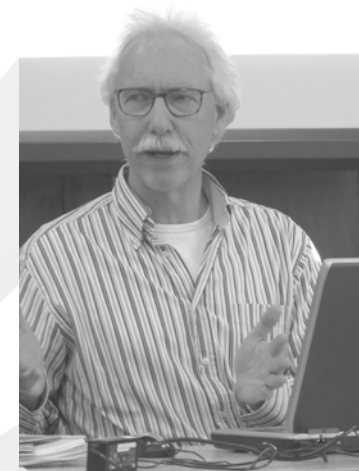
Vraagstelling

Deze bevindingen van het onderzoek *Armoede in Nederland 2016* riepen bij mij de vraag op, of deze dalende tendens in de bestedingen van katholieke diaconale organisaties ook blijkt als je andere gegevensbronnen gebruikt. Ik dacht daarbij aan de jaarrekeningen die alle Parochiële

Caritas Instellingen (PCI-en) jaarlijks verplicht inleveren bij hun bisdom. De jaarrekeningen kunnen het onderzoek *Armoede in Nederland 2016* niet vervangen. Zij geven alleen inzicht in de hoogte van een aantal bestedingen en niet in de andere onderwerpen, waarnaar in het Armoedeonderzoek gevraagd wordt. Aan de andere kant bieden de jaarrekeningen extra informatie. Ze laten zien, hoe de PCI-en aan hun geld komen. Leven ze alleen van de opbrengst uit vermogen (dood geld) of doen ze ook actief aan fondsenwerving (levend geld)?

Onderzoek

Op 30 maart 2017 organiseerde het bisdom Rotterdam een werkdag 'Geld maakt gelukkig' over het onderzoek *Armoede in Nederland 2016*. Ik presenteerde toen de eerste resultaten van een eigen onderzoek naar de uitgaven en inkomsten van de PCI-en in het bisdom Rotterdam in de jaren 2012 en 2015 op basis van de jaarrekeningen. Deze twee peiljaren zijn gekozen om de vergelijking met het onderzoek *Armoede in Nederland 2016* mogelijk te maken. Ik beschikte niet over alle jaarrekeningen. In het archief ontbraken zes jaarrekeningen 2012. Daarnaast was een deel van de jaarrekeningen 2015 eind maart nog in behandeling bij de financiële afdeling. Op dat moment had ik de gegevens van 75 % van de PCI-en. Begin mei was dat percentage opgelopen tot 90 %. Dat had wel



Jan Maasen presenteert de resultaten van zijn onderzoek naar het huishoudboekje van de PCI-en (Fotograaf: Monique Meeussen)

gevolgen voor de nominale bedragen, maar geen invloed op de geconstateerde tendensen.

Populatie

In 2012 had het bisdom Rotterdam 90 PCI-en. Door samenvoegingen was dat aantal in 2015 gedaald tot 79. Er ontbraken zes jaarrekeningen in 2012. In het onderzoek konden dus maximaal 84 meedoen, wat correspondeert met 76 PCI-en in 2015. Begin mei miste ik nog acht jaarrekeningen over 2015. Om de cijfers goed te kunnen vergelijken heb ik die PCI-en of hun voorgangers, als ze in de tussentijd waren samengevoegd, ook uit het bestand van 2012 gehaald. De cijfers in dit onderzoek hebben betrekking op 73 PCI-en in 2012 en 68 PCI-en in 2015. De aantallen verschillen alleen vanwege de samenvoeging van enkele PCI-en in de tussenjaren.

In het bisdom Rotterdam bestaan grote onderlinge verschillen tussen de vermogenspositie van de PCI-en. De meer vermogende PCI-en zijn vooral te vinden op het platteland, de minder vermogende PCI-en overwegend in de steden en in de jongere parochies. Het fusieproces dat momenteel aan de gang is in het kielzog van de samenvoeging van parochies heeft geen dempende werking op de vermogensverschillen. Integendeel, de verschillen worden eerder groter dan kleiner.

De 68 PCI-en uit het onderzoek hadden in 2015 een gezamenlijk vermogen van bijna 40 miljoen euro. De meeste penningmeesters zouden een gat in de lucht springen, als ze de beschikking hadden over 580.000 euro (het gemiddelde). Slechts 15 van de 68 beschikken over meer dan 500.000 euro. Alle andere hebben minder op de balans staan. Twaalf PCI-en hebben minder dan 50.000 euro, 19 tussen de 50.000 en 150.000 euro, 13 tussen de 150.000 en 300.000 en 9 tussen de 300.000 en 500.000 euro.

Format Jaarrekening

De PCI-en krijgen jaarlijks een Excel-bestand toegestuurd voor het opmaken van de jaarrekening. Dat Excel-bestand heeft een aantal vaste posten. Bij 'bijdragen/uitkeringen aan personen' worden vier posten genoemd: algemeen, bijdrage aan kerktelefoon, bijdrage aan huur en kerstpakketten. Ik heb de eerste

drie posten bij elkaar gevoegd in 'individuele hulp'. 'Kerstpakketten' is als aparte post gehandhaafd, omdat die bestemming een aparte categorie is in het onderzoek *Armoede in Nederland 2016*.

Bij 'bijdragen aan instellingen' worden zeven posten onderscheiden: Interparochiële PCI (IPCI), sociaalfonds en/of noodfonds, parochiële activiteiten, gezinszorg, verenigingen en organisaties, wereldkerk en afdracht bisdom/DCI (Diocesane Caritas Instelling). Deze posten heb ik aangehouden.

De PCI-en zijn gevraagd om waar nodig de uitgaven te specificeren. Opvallend is, dat de minder vermogende PCI-en transparanter zijn dan de meer vermogende. Een enkele vermogende PCI geeft alleen een algemene post 'uitkeringen' bij parochiële activiteiten.

Individuele financiële ondersteuning

Tabel 1 laat de resultaten zien van de financiële ondersteuning aan individuen en gezinnen en de kerstpakketten.

Tabel 1. Individuele financiële ondersteuning

Individuele financiële ondersteuning	2012	2015
Individuele hulp	236.086	170.466
Kerstpakketten	51.799	41.229
Totaal	287.885	211.695

Deze tabel bevestigt de constatering van Hub Crijns, dat PCI-en in 2015 minder besteed hebben aan individuele hulp en aan kerstpakketten. Enkele kanttekeningen zijn te plaatsen. Mijn inschatting is, dat PCI-en meer hebben besteed aan individuele noodhulp, maar dat zij die uitgaven hebben geboekt onder een of meerdere posten van 'collectieve financiële ondersteuning'. Sommige PCI-en zijn gewoon om de noodhulp niet te betalen aan de persoon die ondersteund wordt, maar aan de organisatie die deze persoon bijstaat. Onder 'collectieve financiële ondersteuning' staat een post 'gezinszorg' vermeld, waarschijnlijk nog uit de begintijd van de PCI-en toen zij katholieke instellingen voor gezinszorg en maatschappelijk werk subsidieerden. Op deze post wordt nu soms individuele hulp aan een gezin geboekt. Maar ook al zou het

totaalbedrag voor individuele financiële ondersteuning hoger zijn, dan verandert dit niet de geconstateerde neergang (zie onder).

Collectieve financiële ondersteuning

Tabel 2 geeft de uitgaven weer voor collectieve financiële ondersteuning.

Tabel 2. Collectieve financiële ondersteuning

Collectieve financiële ondersteuning	2012	2015
IPCI	5.784	1.130
Sociaal Fonds/Noodfonds	18.891	30.219
Parochiële activiteiten	112.737	81.035
Gezinszorg	39.614	39.085
Verenigingen en organisaties	114.045	104.405
Wereldkerk	25.927	22.208
Afdracht bisdom/DCI	195.192	193.213
Totaal	512.190	470.665

Bij de collectieve financiële ondersteuning blijkt ook een algemene teruggang in de uitgaven. Opvallend is de stijging bij 'sociaal fonds en/of noodfonds'. PCI-en zijn kennelijk meer gaan participeren in deze vorm van ondersteuning. De post 'parochiële activiteiten' is relatief hoog vanwege de ongespecificeerde uitgaven van enige PCI-en. PCI-en dragen ook bij aan de kosten van het parochiële bezoekwerk en de activiteiten voor ouderen en soms aan het parochiecentrum. Onder 'verenigingen en organisaties' vallen allerlei subsidies aan collectieve vormen van armoedebestrijding (voedselbank, SchuldHulpMaatje, inloophuis), maar ook aan bredere diaconale activiteiten. Denk aan de ondersteuning van hospices, vluchtelingenopvang, de KBO, een bijdrage voor een duofiets e.d.. Sommige PCI-en zijn gewoon een bijdrage te geven aan een eigen missionaris of particulier ontwikkelingsproject in de Derde Wereld, waar een parochiaan bij betrokken is, of aan landelijke missionaire organisaties zoals Vastenactie. Die staan geboekt onder 'wereldkerk'. De 'afdracht bisdom/DCI' is een verplichte jaarlijkse afdracht van de PCI-en aan het bisdom ter hoogte van 1 procent van het vermogen met een minimum van 200 euro en een maximum van 5.000 euro. Uit deze afdracht worden de kosten van het bisdom betaald

ten behoeve van de PCI-en en Diocesane Caritas Instelling (DCI) (ruim 80.000 euro). Het grootste gedeelte gaat naar diaconale projecten in het bisdom Rotterdam. Zo keerde de DCI in 2015 156.000 euro uit.

Totale bestedingen PCI-en

Naast uitgaven voor diaconale doelen maken PCI-en ook kosten voor het beheer van hun vermogen. Die uitgaven zijn aanzienlijk gestegen van 132.654 naar 185.878 euro. Dat komt door een algemene stijging van de bankkosten, maar ook door sommige incidentele uitgaven voor groot-onderhoud of juridische kosten in verband met landerijen of andere onroerende goederen. De totale uitgaven van PCI-en zijn gedaald van 933.729 euro naar 868.238 euro.

Inkomsten PCI-en

Waar doen ze het van? De PCI-en kunnen geld aan armoedebestrijding en andere diaconale doelen geven, omdat zij ook inkomsten hebben. Daarbij kan een onderscheid gemaakt worden tussen 'dood geld' en 'levend geld'. Dood geld zijn de inkomsten uit vermogen: rente, dividend, pacht en huur. Levend geld zijn de andere inkomsten. In 2015 hadden de PCI-en 780.725 euro uit de opbrengst uit vermogen en 217.181 euro uit levend geld. Parochies of parochiekernen gaven 15.325 euro aan hun PCI. Een enkele PCI ontving subsidie van de gemeente (5.363 euro). Instellingen droegen 72.331 bij. Daaronder vallen ook de uitkeringen van het Fonds Willemse en Mutsaers en giften van een rijkere PCI uit de buurt. PCI-en ontvingen in 2015 64.899 euro uit collecten en andere vormen van actieve fondswerving (verkoop PCI-wijn, tweedehandsboeken, planten, kerstmarkt e.d.). Tenslotte ontvingen ze nog 59.263 euro als overige giften. Als ik deze inkomsten vergelijk met die in 2012, dan is de daling vooral te wijten aan de teruggang in rendement. Ook de bijdragen van parochies, gemeente, instellingen en overige giften daalden. Maar de PCI-en zijn zelf aanmerkelijk actiever geworden. De inkomsten uit collecten en actieve fondswerving stegen van 35.494

euro in 2012 naar 64.899 euro in 2015. De uitgaven kan je ook nog op een andere manier financieren: door meer uit te geven dan je binnenkrijgt. PCI-en hebben een ruim hart. De helft van de PCI-en gaf in 2015 meer uit dan zij aan inkomsten had. Wel is het daarmee gemoeide bedrag gedaald ten opzichte van 2012 (96.401 euro tegenover 110.073 euro). Meer uitgeven dan je binnenkrijgt komt in alle vermogensklassen tegen: zowel bij de weinig vermogende PCI-en als bij de meest vermogende.

De andere helft van de PCI-en gaf minder uit dan men binnen kreeg. In de meeste gevallen ging het om een heel bescheiden overschot. Dat deze 34 PCI-en bij elkaar toch goed waren voor een vermogensgroei van 226.069 euro (2012: 334.639), komt doordat enige zeer vermogende PCI-en ondanks hun vrijgevigheid hun budget niet opkregen.

De tabellen 3 en 4 laten de inkomsten zien naar vermogensklassen in 2015, de eerste in bedragen, de tweede in percentages.

Tabel 3. Inkomsten PCI-en naar vermogensklassen 2015 in bedragen

Inkomsten PCI-en in 2015 in euro's	Levend geld	Uit vermogen	Totaal
Tot 50.000 euro	77.599	1.153	78.752
50.001 - 150.000 euro	54.687	28.412	83.099
150.001 - 300.000 euro	8.247	47.763	56.010
300.001 - 500.000 euro	22.968	94.743	117.711
Meer dan 500.000 euro	53.680	608.654	662.334
Totaal	217.181	780.725	997.906

Tabel 4. Inkomsten PCI-en naar vermogensklassen 2015 in percentages

Inkomsten PCI-en in 2015 naar percentage	Levend geld	Uit vermogen
Tot 50.000 euro	99 %	1 %
50.001 - 150.000 euro	66 %	34 %
150.001 - 300.000 euro	15 %	85 %
300.001 - 500.000 euro	20 %	80 %
Meer dan 500.000 euro	8 %	92 %
Totaal	22 %	78 %

Tabel 4 laat zien, dat de PCI-en met een vermogen tot 150.000 euro hun taak van armoedebestrijding kunnen vervullen, omdat zij zeer bedreven zijn in het verwerven van levend geld. Naarmate PCI-en een groter vermogen hebben, is de financiële noodzaak om te collecteren veel minder. Wel wint de opvatting terrein, dat collecteren een goed middel is om het diaconaal bewustzijn van de parochianen te vergroten. De post 'levend geld' is bij de categorie 'meer dan 500.000 euro' opvallend hoog, omdat een van de PCI-en jaarlijks een grote donatie krijgt van een oude lokale instelling voor armenzorg.

Slotconclusie

Het onderzoek naar de PCI-en in het bisdom Rotterdam bevestigt de constatering uit het onderzoek *Armoede in Nederland 2016*, dat de rooms-katholieke PCI-en in 2015 minder hebben uitgegeven aan diaconale doeleinden dan in 2012. De jaarrekeningen 2012 lieten zien, dat de helft van de PCI-en toen al op de toppen van hun schoenen liep: men gaf meer uit dan men binnen kreeg. De teruggang in 2015 kan voor een belangrijk deel verklaard worden uit de dalende rendementscijfers. Tegelijk laten de jaarrekeningen zien, dat de PCI-en meer werk hebben gemaakt van actieve fondsenwerving. Levend geld maakte in 2015 22 procent van de inkomsten uit tegenover 19 procent in 2012.

Voor de PCI-en met een vermogen minder dan 150.000 euro (ruim veertig procent van alle PCI-en) zijn groten-deels afhankelijk van actieve fondsenwerving. De helft van de PCI-en heeft een ruim hart en geeft meer uit dan men jaarlijks binnenkrijgt. Als de opbrengsten alleen zouden komen uit het eigen vermogen is dat zorgelijk. Maar als men het huishoudboekje rond kan krijgen met meer inkomsten uit levend geld, getuigt dit van een levende PCI.

www.rdc.nl

Meer dan een dak

Helma Hurkens is coördinator van het Netwerk DAK (Door Aandacht Kracht)

“Dit boek is een klein monument voor die 5.000 vrijwilligers. die gezamenlijk per jaar meer dan 2.000.000 vrijwillige uren inzetten. Dit boek zet hen in de schijnwerpers.”

Piet Kuiper, voorzitter van Netwerk DAK, opende zo de presentatie van het boek *Meer dan een dak* op 10 maart 2017 in een goed bezochte Pauluskerk in Rotterdam.

Eerste uitgebreide overzicht

Meer dan een dak biedt het eerste uitgebreide overzicht van het werk dat inloophuizen en organisaties voor buurtpastoraat en straatpastoraat verrichten. In Nederland zijn ongeveer 115 inloophuizen en centra voor buurt- en straatpastoraat aangesloten bij het landelijke Netwerk DAK. Denk aan Stem in de Stad in Haarlem, Open Hof in Groningen, De Regenbooggroep in Amsterdam, en het inloophuis in Dronten, met drie keer per week een inloop. Vanuit deze organisaties wordt door circa 150 beroepskrachten en meer dan 5.000 vrijwilligers gewerkt voor en met burgers, die vaak niet gezien en gehoord worden. Zij hebben een oecumenische achtergrond en worden door kerken, fondsen, gemeenten en individuele donateurs financieel gesteund. De organisaties lopen uiteen van kleinschalige huiskamerprojecten gericht op ontmoeting, soms met een maaltijd of andere activiteiten, tot inloophuizen die dagelijks open zijn met ontmoeting, activiteiten en hulpverlening. Buurtpastoraat combineert inloop en huisbezoek met het versterken van

sociale structuren in de wijk. De straatpastor gaat naar plekken waar dak- en thuislozen te vinden zijn, bouwt contact op en luistert naar verhalen. Tijdens vieringen, maaltijden, schrijfgroepen of zelfs een daklozenkoor komen dak- en thuislozen en anderen bij elkaar.

Engelenbakfiets

Een stadspastor gaat op de dag van Allerzielen met zijn bakfiets de stad in. De 'Engelenbakfiets', en hij parkeert die hier en daar op een drukke straathoek. Mensen komen nieuwsgierig kijken en raken in gesprek met de stadspastor. Diepe gesprekken soms. Want reken maar dat talloos veel mensen op zoek zijn naar zingeving, willen praten over waarom we hier op aarde zijn. Kerken lopen leeg, maar de behoefte aan zingeving blijft!

Elk op eigen wijze

Deze organisaties bieden elk op eigen wijze een plek voor bewoners in kwetsbare wijken en stadsdelen én voor mensen 'van de straat'. Ontmoeting, zingeving, geestelijke zorg en presentie zijn kernwoorden. Presentie duidt op een laagdrempelige aanwezigheid, waarbij men luisterend, zonder vooraf gesteld doel of programma, aansluit bij de vragen van kwetsbare mensen. De publicatie *Meer dan een dak* gaat in op uitgangspunten en praktijk van het werk, belicht knelpunten en verkent kansen voor versterking van het werk en voor samenwerking in buurten en wijken.



De politiek-maatschappelijke discussies over zelfredzaamheid, (verplichte) participatie en ruimte voor eigen initiatieven van burgers komen ook aan de orde.

Stille krachten tegen tweedeling en uitsluiting

“De vragen waarmee bezoekers komen zijn steeds complexer. En steeds vaker zien we dat andere instanties niet bijspringen, omdat ze eenvoudigweg de capaciteit niet hebben”, aldus een coördinator in het werkveld. In onze maatschappij groeit de tweedeling. Tweedeling tussen rijk en arm, hoog en laag opgeleid, mensen met en zonder migratie-achtergrond. Ook de uitsluiting wordt schrijnender: de maatschappij stelt steeds hogere eisen aan de zelfredzaamheid en participatie van mensen. Degenen die daar niet aan kunnen voldoen komen in de problemen als ze geen steun van familie of vrienden krijgen. Inloophuizen en het buurt- en straatpastoraat vervullen in het tegengaan van tweedeling en uitsluiting een belangrijke, maar vaak weinig zichtbare rol. Door onvoorwaardelijk present te willen zijn, door oprecht aandacht te geven en door slagvaardig samen te werken met welzijns- en zorgorganisaties bereiken inloophuizen mensen die anders onbereikbaar zouden zijn. Erger wordt vaak voorkomen, mensen kunnen op adem komen en krijgen nieuw perspectief geboden.

Regelmatige herijking nodig

De enquête en interviews laten verschillen in vitaliteit zien binnen dit levendig netwerk. Op een aantal werkplekken is nauwelijks enige beweging waarneembaar, en op andere plekken is juist sprake van grote creativiteit, innovatief denken, visie en durf. Sommige organisaties worstelen om de continuïteit zeker te stellen, worstelen met de koers en is er moeite om vrijwilligers en bezoekers te binden.

De meeste organisaties staan er goed voor. Ze onderscheiden zich, hebben karakter, en trekken voldoende vrijwilligers aan. Met relatief weinig middelen en weinig professionele inzet (gemiddeld 1 à 2 beroepskrachten, vrijwel nooit meer dan 40 uur per week aan professionele inzet) bereiken ze veel.

Een deel van de kleinere organisaties functioneert prima zonder beroepskracht. Een capabel en betrokken bestuur en een goed op elkaar ingespeelde groep vrijwilligers krijgen samen veel voor elkaar. De aanwezigheid van een beroepskracht is cruciaal voor organisaties die zichzelf willen blijven vernieuwen en zich willen aanpassen aan de vragen vanuit de groepen waarvoor ze er willen zijn, die meer vrijwilligers willen werven, trainen en toerusten en die een samenbindende rol in de buurt en in wijknetwerken willen spelen.

Medelanders voor vluchtelingen

In een plaats waar veel vluchtelingen zitten worden in het inloophuis allochtone bezoekers, die daar al jarenlang komen, gevraagd om samen met vluchtelingen in het inloophuis te gaan koken en eten. Daar groeit iets: bezoekers voelen zich gewaardeerd, ze kunnen daadwerkelijk iets doen voor anderen. Een nieuwe groep wordt bereikt: vluchtelingen die zich ontheemd voelen. En nieuwe vrijwilligers worden gevonden die afkomen op dit mooie project. Het vergt wat creativiteit: om ruimte, tijd en vertrouwen te investeren in je inloophuis voor een heel nieuwe groep, maar het werkt.

Aanbevelingen

Netwerk DAK doet in de publicatie aanbevelingen aan de organisaties en anderen die met een nieuw initiatief willen beginnen. Blijf als organisaties de discussie over identiteit, missie en visie actief voeren om echt op koers te blijven. Onderken dilemma's in het werk en erken dat niet alles kan wat eigenlijk gedaan zou moeten worden. Blijf kritisch kijken naar de toepassing van de presentiebenadering en houd deskundigheid in het werken met de methode op peil: een regelmatig terugkerende scholing van vrijwilligers en beroepskrachten zorgt ervoor dat de presentiebenadering geen theorie blijft, maar een grondhouding wordt in het werk. Zorg voor een goede werkrelatie met de overheid. De overheid zoekt naar maatschappelijke partners die het gat tussen ambities en middelen kunnen overbruggen. Dat maakt de rol van de bij Netwerk DAK aangesloten



Maarten Davelaar,
mede auteur van het boek 'Meer dan een dak'
[Fotograaf: Helma Hurkens]

werkplekken in de maatschappelijke transformaties interessant maar ook ingewikkeld en kwetsbaar: er vallen gaten in de hulpverlening, waardoor het beroep op de inloophuizenorganisaties als 'noodverband' toeneemt. Dat vraagt samenwerking met, maar ook om een kritische houding tegenover de overheid. Verken actief de nieuwe kansen op samenwerking die door de transformaties in zorg en welzijn ontstaan. Gemeenten zetten in op sociale wijkteams, maar deze teams worstelen met het vinden van aansluiting met informele zorg- en ondersteuningsnetwerken in de wijk. Op precies die vlakken hebben de organisaties van Netwerk DAK veel ervaring, die ze kunnen delen met gemeenten en zorg- en welzijnsorganisaties. Versterk de expertise rond de begeleiding en het betrokken houden van vrijwilligers en schenk aandacht aan de kwetsbaarheid van (ouder wordende) vrijwilligers en de groeiende groep vrijwilligers uit de (meer kwetsbare) doelgroepen. Bezin je ook op de vraag: (hoe) wil je werken met 'tegenprestatie-vrijwilligers' die de overheid op je af stuurt?

Visie op vernieuwing

De ontwikkeling naar een participatiesamenleving en de groeiende tweedeling in de maatschappij maken het urgent dat de inloophuizen zichzelf (blijven) vernieuwen, willen zij over enkele jaren ook een rol van betekenis kunnen spelen voor de mensen voor wie ze zich inzetten. De uitgangspunten van onvoorwaardelijke ontmoeting en aandacht en het bieden van ruimte aan mensen om op verhaal te komen, blijven daarbij ongemoeid. Toch kunnen de organisaties 'bij de tijd' en van betekenis blijven door zich op de middellange termijn langs de volgende lijnen te ontwikkelen. De organisaties investeren fors in innovatie: zij ontwikkelen creatieve plannen of laten zich door de creativiteit van andere werkplekken inspireren tot nieuwe vormen van present zijn en het bereiken van nieuwe doelgroepen. De organisaties gaan een brede samenwerking aan met kerken/diaconieën, met de lokale reguliere hulpverlening en met de overheid, waardoor zij optimaal kunnen inspelen op de noden van mensen van nu. Samenwerking zal voor de werkplekken een sleutelwoord zijn. De organisaties investeren in menskracht. Om ontwikkeling van visie, innovatie, samenwerking en communicatie zo goed mogelijk vorm te geven, zullen er op de meeste werkplekken een of meer betaalde krachten in dienst zijn. Ook wordt er nog sterker ingezet op het inschakelen van de doelgroep bij bepaalde taken van de werkplek en de samenwerking met nieuwe groepen vrijwilligers: jongeren, mensen uit bedrijfsleven, onderwijs en wetenschap. De besturen zoeken leden die over een bepaalde expertise beschikken, zoals fondsenwerving, et cetera, zodat de beroepskrachten zich op andere taken kunnen richten. De werkplekken zetten de komende jaren intensief in op de ontwikkeling van nieuwe vormen van financiering. Naast inkomsten van kerken, fondsen en overheid wordt er gemikt op sociaal ondernemerschap, werving van donateurs, crowdfunding, sponsoring door het bedrijfsleven en andere creatieve vormen van fondsenwerving. Ook cofinanciering

door zorgorganisaties wordt onderzocht en ontwikkeld, bijvoorbeeld van de bijdrage die inloophuizen leveren aan een betekenisvolle dagbesteding van bezoekers en vrijwilligers of aan het bijstaan van bezoekers of doelgroepen bij zingeving- en levensvragen.

De werkplekken investeren fors in communicatie. Het inzetten van moderne communicatiemiddelen biedt grote mogelijkheden voor het bereiken van nieuwe doelgroepen, nieuwe vrijwilligers, nieuwe samenwerkingspartners en nieuwe vormen van financiering. De organisaties laten hun eigenheid en toegevoegde waarde duidelijk zien en zijn niet alleen in hun locaties, maar ook via sociale media in gesprek met een grote kring van betrokkenen.

Voeg het woord missionair toe

De boekpresentatie was een goed bezochte bijeenkomst. 'Goed dat het werk op deze manier zichtbaar wordt' was de meest gehoorde reactie. Bij de boekpresentatie reageerde René de Reuver, scriba van de PKN. "Het boek daagt alle participerende organisaties en Netwerk Dak uit om op koers te blijven en daarom de discussie over identiteit, missie en visie actief te voeren. Deze inzet herken ik. Net zoals dit boek, roept de Protestantse Kerk lokale gemeenten op zich te bezinnen op hun roeping om op weg naar 2025 zich te bezinnen op hun identiteit, missie en visie. Het boek roept op om duidelijk te maken voor wie je er echt wilt zijn en te werken aan gemeenschapsvorming, community building. Deze aanbevelingen sluiten nauw aan bij de missionaire beweging die breed in de kerk(en) gaande is. Missionair: vanuit een levende identiteit of drive, gericht op ontmoeting, om bij elkaar, in een nieuwe gemeenschap op verhaal te komen om zo elkaar tot zegen te zijn. In onze seculiere, geprotocoliseerde samenleving komt het naar mijn overtuiging aan op 'missionaire presentie'. Een presentie, nabij en trouw, die ruimte schept om op bij elkaar op verhaal te komen en samen te groeien in en aan 'het verhaal dat gaat', ons gaande houdt en perspectief biedt." René de Reuver deed dan ook de suggestie om aan de presentiegedachte het woord 'missionair' toe te voegen.

Sluit aan bij initiatieven van bevlogen burgers

Vanuit een heel andere invalshoek reageerde Willem Giezeman, oprichter van het Stagehuis Schilderswijk: "Blijf aansluiten bij de wijk. Ook in de wijk gebeurt veel. Je ziet steeds meer initiatieven van burgers die zich inzetten met veel kwaliteit. Zij doen dit met een bevlogenheid die ongelofelijke kwaliteit voortbrengt. Met dit soort mensen ben je veel minder afhankelijk van subsidies en het keurslijf van de overheid. Sluit aan bij de beweging van onderop die gaande is in de samenleving."

Netwerk DAK gaat verder

Deze reacties laten twee geluiden horen waarbinnen de organisaties zich bewegen. DAK staat voor 'Door Aandacht Kracht'. Het boek 'Meer dan een dak' is een eerste stap in de ontwikkeling naar een sterkere organisatie. Tegelijk met dit boek werd een ondersteuningsaanbod van experts ontwikkeld waar de aangesloten inloophuizen en organisaties van buurtpastoraat en straatpastoraat gebruik van kunnen maken. Medewerkers Jan van Opstal en Helma Hurkens bezoeken alle plekken om kansen en knelpunten te bespreken. In de komende jaren wordt het ondersteuningsaanbod en kennisuitwisseling verder uitgebreid, bijvoorbeeld met trainingen rond presentie en het werken met deelnemers die vrijwilliger worden.

Parels

De bij Netwerk DAK aangesloten plekken doen maatschappelijk belangrijk werk dat breed gewaardeerd wordt. Dat is mooi en tegelijk ligt er een enorme opgave omdat steeds meer mensen buiten de boot vallen. Daarom is het goed om in de komende jaren nog meer creativiteit en kwaliteit in te zetten om deze plekken te laten groeien als parels in onze samenleving.

www.netwerkdak.nl

Maarten Davelaar, Helma Hurkens en Jan van Opstal (red.), 'Meer dan een dak. Laagdrempelige presentie voor kwetsbare burgers', Netwerk DAK, Utrecht, 2017, ISBN: 978-90-812849-9-8, 96 pag. Prijs € 15,-. Bestel het boek via www.netwerkdak.nl voor € 15,- of download de pdf.

Van oorsprong zijn tijd vooruit Katholiek Maatschappelijk Activerings- werk in tijden van transitie

Bestuur Stichting Actioma met dank aan Henk Meeuws

Het Katholiek Maatschappelijk Activeringswerk heeft een rijke geschiedenis. Het MA-werk (hier alleen katholiek) baseert zich op uitgangspunten van het katholiek sociaal denken en het presentiegedachtegoed van Andries Baart.

In 1981 werd het MA-werk door het toenmalige ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk (CRM) als volgt omschreven: "Het maatschappelijk activeringswerk vanuit levensbeschouwelijke verbanden is er op gericht mensen te mobiliseren, te steunen

en te stimuleren, die op grond van een bepaalde levensvisie vanuit op die visie gebaseerde verbanden, trachten bij te dragen aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken. Essentieel voor deze functie is het aanspreken van mensen op de waarden, die zij belangrijk vinden".

Oorsprong in een tijd van transitie

Aan het MA-werk liggen een idee en een ervaring ten grondslag. De oorsprong ervan is te vinden in de joods-christelijke traditie. Van hieruit zijn door de geschiedenis heen praktijken, ervaringen en overtuigingen voortgekomen die in de eerste helft van de 20ste eeuw in Nederland hebben geleid tot het ontstaan van activiteiten en instellingen voor 'sociaal charitatief' werk. In de jaren na de Tweede Wereldoorlog kreeg dit op organisatorisch gebied nieuwe impulsen. Zo werd in 1950 het Katholiek Landelijk Sociaal Charitatief Centrum opgericht met als voornaamste taak: het begeleiden van vrijwilligers door deskundigen of het stimuleren hiervan.

De vijftiger jaren stonden in het teken van het opbouwen van de vrijwillige en georganiseerde charitas. Uitgangspunt daarbij was dat de activiteiten van de vrijwilliger centraal stonden en dat de beroepskracht er ten dienste was van de vrijwilliger. Toen al bleken deze vrijwilligers in de haarvaten van de samenleving actief te zijn en aanwezig waren bij de mensen en hun leefwereld. Deze ervaring vloeide voort uit het katholieke sociale denken. Mensen maar ook de samenleving zijn ermee gediend wanneer activiteiten op zo laag mogelijk niveau door de mensen zelf worden gedragen en niet van bovenaf wordt opgelegd. Terwijl de katholieke charitas bleef doorwerken, werd de begeleiding (scholing, vorming, toerusting e.d.) van dat maatschap-

Carità Educatrice (Lady Charity the educator)
door Lorenzo Bartolini (Rijksmuseum Amsterdam)
(Fotograaf: Hub Crijns)



pelijk werk in toenemende mate geprofessionaliseerd. Vooral toen het welzijnswerk vanaf 1955 door de overheid werd gesubsidieerd. Deze ontwikkeling, tezamen met andere ingrijpende veranderingen op maatschappelijk, cultureel, politiek en kerkelijk terrein, voerde uiteindelijk onder de minister van CRM, Marga Klompé, tot de afkondiging (1963) en van kracht worden (1965) van de Algemene Bijstandswet (ABW). Op basis van deze wet kreeg de rijksoverheid het recht, en de plicht te voorzien in ondersteuning van mensen die dat nodig hadden. Toentertijd betekende dat een enorme transitie: van lokaal en persoonlijk charitas naar collectief wettelijk recht en institutionele uitvoering daarvan. Ter uitvoering van de ABW werd de organisatie van de maatschappelijke dienstverlening gecentraliseerd in een algemene instelling van beroepskrachten, het maatschappelijk werk. Gevolg was dat het hele idioom (taal-, handelings- en ervaringsveld) verdween zoals charitas, weldadigheid, goedgunstigheid, menslievendheid. Om recht te blijven doen aan de interventies uit katholieke hoek werd besloten om naast de algemene professionele welzijnsfunctie het katholieke welzijn te organiseren. Zodoende werd op levensbeschouwelijke basis het georganiseerde vrijwillige inzet opgericht. Deze bijdrage aan de samenlevingsopbouw is vanaf toen het 'maatschappelijk activeringswerk' gaan heten. Vanuit het ontstaan tot op heden valt te herleiden dat het MA-werk uit vier pijlers bestaat: vrijwilligers; levensbeschouwing; werken aan sociale problemen; en professionals.

Vrijwilligerswerk

MA-werk is nauw verweven met vrijwilligerswerk. Eén van de uitgangspunten van het MA-werk richt zich op het ondersteunen van de vrijwilliger en diens project. Deze vrijwillige inzet draagt bij aan het algemeen welzijn van mensen die dat nodig hebben. Ander uitgangspunt is dat MA-organisaties sociale problemen signaleren en aanpakken. Vrijwilligers zijn voor het MA-werk de ogen en oren van de stad. Daarmee weet het MA-werk wat er leeft en speelt onder de mensen die zich vaak aan de onderkant van de samenleving bevinden.

Bij het MA-werk gaat het om vrijwillige, onbaatzuchtige en belangeloze inzet voor medemensen. Deze inzet is in zichzelf goed. Het is goed voor de ander. Het is goed voor jezelf. Het doet aan alle betrokkenen deugd en het maakt de samenleving deugdelijker. Door vrijwilligers en hun inzet principieel zó te ondersteunen en te stimuleren laat het MA-werk het belang van subsidiariteit, als één van de kernbeginselen van het katholiek sociaal denken, duidelijk gelden. Mensen zijn in staat en komen tot hun recht wanneer zij niet alleen bouwers, maar ook medeontwerpers van het gezamenlijke leven zijn. Deze intrinsieke waarde van vrijwillige inzet heeft geleid tot de vorming van projecten zoals 'vriendendiensten en maatjeswerk'. Daarmee was het MA-werk zijn tijd vooruit.

Levensbeschouwing

Levensbeschouwing omvat een visie op wat het leven goed of zo goed mogelijk maakt. Deze visie zit verborgen in wat mensen doen en laten en daarover zeggen. Er is sprake van toewijding en trouw. Ook als er geen (direct) resultaat te melden valt. In een situatie waarin gebrekkigheid wordt erkend, zien zij hun eigen kwetsbaarheid onder ogen en weten zij daarmee om te gaan. Mensen die zó 'waarden-vol' handelen en spreken, openbaren de intrinsieke levensbeschouwelijke aard van vrijwillige inzet. Deze intrinsiek levensbeschouwelijke kwaliteit van vrijwilligerswerk voluit in het licht stellen, koesteren, waarderen en bevorderen, is van groot belang voor de positionering van het MA-werk in de huidige tijd van transitie.

In het werken met en voor vrijwilligers doet het MA-werk ervaring op met zijn eigen levensbeschouwelijke kwaliteit. Van oudsher klinkt die ervaring door in de katholieke overtuiging dat de samenleving van liefde en betrokkenheid is gemaakt. Betrokkenheid die blijft, ook als de relatie moeilijk is of tegenvalt. Liefde die nuchter en met mededogen is omgeven. Vrijwillige inzet die zich richt op de vragen en noden van de ander, maar ook een weg zoekt als de realiteit weerbarstig is. Solidariteit die niet alleen aan de ander gastvrijheid biedt, maar dat je zelf ook te gast wilt zijn bij de (vreemde) ander.



Vrijwilligers bij de maandelijkse wake bij uitzetcentrum Zestienhoven
(Fotograaf: Izabella van Tuijl)

In deze wisselwerking is het MA-werk geworteld in de overtuiging, dat we bestaan in 'verbondenheid' en elkaar nodig hebben om voor elkaar zorgen. Jezelf vrijwillig aan de ander beschikbaar stellen met de vraag wat die ander nodig heeft om weer iets te bieden te hebben, is ten diepste een gebaar van overgave, van geloof, hoop en vertrouwen. Dit vertrouwen is essentieel en vloeit voort uit de katholieke visie op menselijke waardigheid. Volgens het katholiek sociaal denken realiseren mensen hun waardigheid pas ten volle als ze positief bijdragen aan de vormgeving van het leven van henzelf en anderen. Puttend vanuit deze bron van levensbeschouwing spitst het MA-werk zich toe in zijn activiteiten, projecten, begeleiding en ondersteuning op het geloof in de kracht van het goede (samen)leven. Dit *bonum commune* principe uit het katholiek sociaal denken omvat de voorwaarden die nodig zijn om persoon en gemeenschap te laten floreren en het algemeen welzijn te versterken. Goed samenleven sluit niemand uit. Hier maakt het MA-werk zich sterk voor en daarin zit de 'meerwaarde'. Naast het eerder beschreven financiële en sociaal-culturele kapitaal is dit een dimensie van het morele kapitaal dat inherent is aan het MA-werk. Het duidt op het vermogen om het werk inhoudelijk op koers te houden. De vraag aandurft en kan beantwoorden waar het uiteindelijk om gaat. Moreel kapitaal bezitten wil zeggen dat het MA-werk beschikt over "een ontwikkeld

moreel repertoire om iets snappen van goed en kwaad; van tragiek en lijden; van kracht en gebrokenheid, van recht en onrecht, van solidariteit en burgerschap; van hulp en hulpeloosheid: van eigen verantwoordelijkheid en algemeen welzijn".

Werken aan sociale problemen

Overal waar nood is of het leven onder druk staat, laten vrijwilligers zich van hun beste kant zien. In activiteiten voor mensen de vluchteling zijn, ouderen, eenzamen, zieken, armen, ex-gedetineerden, vrouwen in de knel, jongeren zonder vaste woonplek, mensen met een handicap, mensen voor wie homoseksualiteit een issue is, jongeren die wat goeds willen doen voor anderen en noem maar op. Veel projecten die nu in de samenleving gemeengoed zijn, komen voort uit het MA-werk. Voorbeelden hiervan zijn: Dress for Success, Scheepsmaatjes, Schuldhulpverlening, Resto van Harte, Armoede onder de Loep, Maatjes voor tienermoeders. Toch is het MA-werk niet alleen maar te vinden onder de noemer 'werken aan sociale problemen'. Het MA-werk kent als belangrijk uitgangspunt dat mensen in hun diepste waardigheid tot hun recht kunnen komen. Hierbij is het van belang om op te merken, dat dienen van de menselijke 'waardigheid' vanuit de grondende ervaring en idee van het MA-werk niet beperkt blijft tot het erkennen en bevorderen van de vrijheid en zelfstandigheid van elk individu. Daar gaat het óók om, maar het MA-werk wortelt

dieper en grijpt hoger. Van origine houdt het MA-werk zich bezig met 'de waardigheid van de mens'. Dit betekent dat ieder mens 'bemin-nenswaardig' is. Betrokkenheid, aandacht, toewijding, beschikbaarheid houden niet op wanneer het aanbod van ondersteuning niet aanvaard wordt. Of wanneer de respons van de inzet tegenvalt of dat iemand voortdurend over de schreef gaat. Het werk richt zich, om in alle nood en onder de moeilijkste omstan-digheden, de menselijke waardigheid hoog te houden en te dienen. Het gaat erom om mensen op de been te helpen, te houden en de samenredzaamheid te bevorderen.

De vrijwillige inzet richt zich op vergroten van empowerment, zelfregie en participatie van mensen aan de samenleving. In dit proces zijn we ons bewust dat we als mens kwetsbaar zijn. Niet alleen de geholpene maar ook als helper. Ons leven is broos en gezondheid is niet gegarandeerd. Als mens zijn we breekbaar. Maar of iemand gebroken wordt, hangt af van een heleboel sociale invloeden en men-tale vermogens. Dit laat zich zien bijvoorbeeld bij ouderdom of eenzaamheid. Kwetsbaarheid bouwt zich gedurende het leven op. Hoe meer ik me hecht aan anderen, aan goederen of aan idealen des te kwetsbaarder ik ben. We zijn als mensen vatbaar voor verlies, verdriet, verlatenheid.

Ten slotte is er de raakbaarheid en verwond-baarheid. Grotendeels is dit een kwestie van morele sensibiteit, omdat het hier gaat of de ander mij wat doet. Of ik gevoelig ben voor diens lijden en of ik ontvankelijk ben voor het appel dat van de ander uitgaat. Om met Levinas te spreken: 'dat het gelaat van de ander mij niet koud laat!' Voor vreemde invloeden die van buitenaf op ons afkomen. Indien dit zo is, dan ben je kwetsbaar.

De andere kant van waardigheid is, dat wij mensen tot beminnen bestemd en in staat zijn. Naar katholieke overtuiging is de mens gegrond en verbonden in liefde. De naaste, ook die ons vreemd is, confronteert ons met onze kwetsbaarheid. Maar juist in de relatie met de ander krijgen we de kans, overeen-komstig onze waardigheid, om onze betrok-kenheid en bewogenheid te laten zien. Trouw te zijn, welwillend, barmhartig, mededogen te tonen voor ons eigen en andermans gebre-

ken en falen. Oog te hebben voor de mense-lijke maat. Hierbij ontvang je door te geven. De menselijke waardigheid op deze manier dienen wordt in allerlei activiteiten en pro-jecten nagestreefd. Het is geen product, niet iets wat je zomaar even aanreikt. Er is tijd, geduld, leren, trouw, aandacht, oefening, lange adem en groot geloof voor nodig.

Professionals

De vierde pijler van het MA-werk is pro-fessionals activeren en ondersteunen van vrijwilligersinzet. Van oudsher werd er van de professional verondersteld dat hij/zij beschikt over 'spiritueel kapitaal'. De MA-werker werd geacht mensen van de levensbeschouwelijke achterban op hun christelijke waarden te kunnen aanspreken. Op een wijze dat vrijwilligers in beweging kwamen en werden geactiveerd in dienst aan hun medemensen in nood. De professional functioneerde in een verzuilde samenleving met mede-katholieken in een vertrouwd levensbeschouwelijk verband.

Ondertussen zijn niet alleen de tijden ver-anderd maar zijn ook levenbeschouwelijke verbanden veranderd. Levensbeschouwing is vloeiender geworden. Participatie aan kerk is niet meer vanzelfsprekend. Veel mensen hebben hun levensbeschouwelijke inspiratie, een diep besef van diakonie of caritas, be-houden. En zoeken een omgeving om dit te uiten en in praktijk te brengen. Katholieken bekommeren zich om een leefbare en goede samenleving.

Het katholiek sociaal denken biedt hier-voor aanknopingspunten. Mensen worden aangespoord diaconaal om te zien. En juist dat gebeurt. Steeds meer wordt er beroep vanuit de samenleving gedaan op kerken. Zo stijgt bijvoorbeeld het aantal ondersteu-ningsverzoeken op gebied van schuldhulp-verlening bij PCI'en al jaren. Zo neemt de bijdrage van kerken aan armoedebestrijding fors toe. Meer mensen kloppen uit nood op de deur van de kerk. In veel gevallen gaat het om broodnood en noodhulp om te voorko-men dat mensen uit hun huis worden gezet of nutsvoorzieningen worden afgesloten. Kerken bieden hulp omdat de overheid niet voldoende garanties biedt op het voorko-

men van armoede. De hulp van kerken ten opzichte van armoedebestrijding biedt een steeds grotere en relevante bijdrage aan een groeiend maatschappelijk probleem. Het katholiek maatschappelijk active-ringswerk heeft direct te maken met twee werelden: die van de kerk en samenleving. Het MA-werk heeft de expertise, de erva-ring om de twee werelden op zodanige wijze te verbinden dat er synergie ontstaat. Het MA-werk kan de 'kerkelijke binnenwereld' en de 'maatschappelijke buitenwereld van de kerkverlaters' verbinden. De levensbeschouwelijke kwaliteit van het MA-werk hoog houden is één van de aandachtspunten voor de komende jaren. Kansen dienen zich aan in bijvoorbeeld de encycliek *Laudato Si* van paus Franciscus wat een theologische inspiratiebron kan zijn voor maatschappelijk handelen. Het gaat erom dat professionals zich hierin laten ken-nen en zich sterk maken in hun werk voor begrippen als: oprechte aandacht, trouw, menslievende zorg, menselijke waardigheid, solidariteit, algemeen welzijn.

Positionering in tijden van transitie

Al enige jaren wordt gewerkt aan de om-bouw en afbouw van het in de jaren zestig ingerichte systeem van de verzorgingsstaat. Steeds komt terug dat mensen eerst in hun eigen netwerk dienen te zoeken naar ondersteuning. Centraal in de beleidsnota's en wetgeving van de afgelopen tien jaar staat dat de burger zelf verantwoordelijk is en zelf zaken moet regelen. In dit transitieproces wordt ingezet op 'eigen kracht' van mensen. Dit betekent dat professionals in zorg en welzijn anders moeten leren werken. Het programma Welzijn Nieuwe Stijl van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft twee hoofddoelen: de kwaliteit van het welzijnswerk versterken en de relatie tussen opdrachtgever en -nemer verbeteren. De nieuwe stijl van welzijn kenmerkt zich door acht zogeheten bakens: de professio-nal is gericht op de vraag achter de vraag, gaat uit van de eigen kracht van de burger, gaat direct erop af en brengt de formele en informele zorg in optimale verhouding. Ook werkt de professional meer collectief dan

individueel, laat organisaties samenwerken en is resul-taatgericht. Voor al die taken heeft de professional meer ruimte nodig. Ten aanzien van dit 'Welzijn Nieuwe Stijl' kan het MA-werk zich duidelijk positio-neren: veel van wat hierin wordt beschreven is al jarenlang gebruikelijk in het MA-werk. Kenmerkend, al jaren, voor het MA-werk is om aandacht te hebben voor de mens achter de vraag, de mens in nood bij te staan, oog te hebben voor wat mensen kunnen en niet voor wat ze hindert, present te zijn waar mensen wonen en samenleven, *outreaching* werken en naar mensen toe te gaan, vrijwilligersinzet stimuleren en active-ren, mensen samenbrengen, met gevestigde welzijnsorganisaties, hulpverlening en lokale overheid samenwerken, signaleren van mis-standen en deze op de juiste plaats adres-seren, vertrouwen op het sociaal-culturele en morele kapitaal van de professional.

Tot slot

Er worden vanuit het MA-werk veel mooie initiatieven en activiteiten gedaan om het goede leven van iedereen te realiseren. Ze vormen niet het antwoord op alle vragen en noden. Maar ze wijzen wel in een bepaalde richting. Hans Achterhuis spreekt in zijn boek *Utopia* over olifantenpaadjes. Dit zijn de weggetjes die mensen zelf maken. Vaak haaks op de keurig aangelegde bestaande wegen. En juist deze olifantenpaadjes wor-den volop gebruikt door mensen die ergens brood in zien, omdat ze korter zijn, meer effectief, duurzamer. En zo worden deze wegen gebruikt en uiteindelijk plat gestampt door olifantenpoten. Door vrijwilligers die de stoute schoenen aantrekken om wegen te vinden om het goede leven van anderen te dienen. Het MA-werk helpt om deze paad-jes te verkennen, versterken en verbeteren. Vanuit de hoop dat we zo laten zien dat het anders, beter kan.

Stichting Actioma: www.actioma.nl
Veel dank gaat uit naar Henk Meeuws die het fundament voor deze tekst vormde.

Gastvrijheid bij een kopje thee

Ton Snepvangers is coördinator Diaconaal Centrum De Bakkerij te Leiden

De theaterproductie 'Vlucht' begint met een aangrijpende aaneenschakeling van beelden van de heftige protesten, vooroordelen, scheldpartijen, angst en woede tegen de komst van vluchtelingen naar Nederland.

Dan nemen een Irakese vluchteling en een Nederlandse vrouw plaats in de wachtkamer van een woningbouwcorporatie. Ze raken in gesprek. Allebei willen ze een huis. Tijdens het gesprek krijgen beide mensen een kijkje in elkaars (belevings)wereld door de onzichtbare muur, die tussen hen in staat, heen. De vluchteling met zijn traumatische reis naar het onbekende, de vrouw met haar zorgen over een verstoorde huwelijksrelatie. Beiden op zoek naar een nieuw perspectief in hun leven.

Vlucht

De toestroom van 46.000 vluchtelingen naar ons land leidt in 2015 landelijk tot grote problemen in de eerste opvang. Met name de beleidskeuze om in aanvang in te zetten op grote locaties leidt op diverse plaatsen tot onbegrip en agressie. Berichten over die groeiende onrust vormen in het najaar van 2015 de aanzet voor de theaterproductie 'Vlucht'. Een initiatief van Diaconaal Centrum De Bakkerij te Leiden, het jongerenproject M25 Leiden en Mobiel Theater Geurend Hooi dat tijdens de Nieuwjaarsontmoeting van De Bakkerij in januari 2016 in première zou gaan. Sindsdien hebben ruim 1700 mensen de voorstelling gezien. Spraakmakend toneel in buurthuizen, scholen en kerken gevolgd door dialoog en ontmoeting.

De Noodopvang

In afwachting van de inrichting van passende opvanglocaties verhuizen in de regio Leiden grote groepen vluchtelingen wekelijks van de ene naar de andere crisisopvanglocatie. Met

de haastige inrichting van een noodopvang voor 250 personen aan de Wassenaarseweg in Leiden wordt eind oktober 2015 aan dit 'rondreizend circus' een halt toegeroepen. Binnen korte tijd melden zich in Leiden zo'n 1.700 vrijwilligers.

Bij het aanbod van zoveel vrijwillige inzet neemt De Bakkerij bewust een afwachterende houding aan. Getrouwd aan het motto 'helpen waar geen helper is' worden vrijwilligers in eerste instantie verwezen naar andere initiatieven. Tot een groep Syrische vrouwen, op theevisit in ons centrum, vraagt of wij hen bij twee dingen kunnen helpen: het leren van de Nederlandse taal en het koken van een vertrouwde maaltijd.

Taalles, een echte maaltijd en koffers gevraagd

In december 2015 organiseert De Bakkerij een ontmoeting tussen 15 taalbuddies en vluchtelingen uit de Leidse Noodopvang. De aanpak is informeel, groepsgevoel en veelal thematisch. Met taalbuddies maakt een aantal groepjes ook een stadswandeling of doen samen boodschappen bij een lokale supermarkt om de geleerde woorden spelenderwijs in praktijk te brengen.

Aangezien het noodopvang betreft, krijgen de vluchtelingen géén toelage. In de Noodopvang is geen keuken beschikbaar, alleen een wat somber lokaal met zes magnetrons. Daarin kunnen de gasten de 'warme maaltijd', die dagelijks in bevroren toestand wordt aangeleverd, zelf opwarmen. Soms worden die - voor hun smaakpapillen vaak onbekende - maaltijden al snel weggegooid. Onbekend maakt onbemind. Zo werkt dat immers ook bij ons. De Bakkerij stelt daarom wekelijks haar keuken beschikbaar aan een groep vluchtelingen. Nadat er op onze kosten boodschappen zijn gedaan, gaan ze in de keuken aan de slag

om voor zichzelf én andere aanwezigen in De Bakkerij, een heerlijke maaltijd te bereiden. Tijdens het koken en de maaltijd worden verhalen gedeeld en wordt er driftig geoefend in de Nederlandse taal.

Na een simpel verzoek van één gezin in de Noodopvang voor een aantal koffers om spullen in op te kunnen bergen die de Leidse bevolking geschonken heeft, volgen er meer. In de maanden april en mei wordt de kofferactie uitgebreid met kleding, schoeisel en kinderspeelgoed voor de inrichting van een 'weggeefwinkeltje' naast de Noodopvang.

De ontruiming

Dinsdagmiddag 24 mei 2016 ontvangen we een blij berichtje van een gezin uit de Noodopvang dat ze te horen hebben gekregen dat ze in Leiden mogen blijven. Maar nog diezelfde avond krijgen ze van het COA bericht dat ze de volgende dag naar een andere locatie in Noord-Holland moeten vertrekken. Die ochtend arriveren de eerste bussen bij de Noodopvang met ruimte voor twee stuks bagage per persoon, meer niet. Voor het transport van alle spullen die de gasten hebben gekregen van mensen in Leiden, waaronder fietsen, kinderstoelen en kinderwagens, is geen voorziening getroffen. Ruimte om de honderden vrijwilligers of klasgenootjes even gedag te zeggen wordt niet geboden. Het is voor veel gasten een emotioneel afscheid. Het COA-protocol houdt blijkbaar geen rekening met de menselijke component bij de verplaatsing van personen.

Door de jaren heen

De Leidse kerken zijn al sinds begin jaren tachtig van de vorige eeuw betrokken bij de opvang van vluchtelingen in de regio. Via de aankoop van een pand aan de Rijnsburgerweg door de Hervormde Diaconie wordt het eerste 'vluchtelingenhuis' in Leiden in december 1982 geopend. In maart 1983 wordt dankzij steun van katholieke zijde een tweede huis geopend aan de Plantage. Al voor de officiële opening van Diaconaal Centrum De Bakkerij, in januari 1986, is Stichting Vluchtelingenwerk Leiden een van de eerste organisaties die hier haar thuisplek

vindt. Inmiddels biedt De Bakkerij onderdak aan ruim twintig hulpverlenende initiatieven en instellingen.

In oktober 1997 wordt met steun van De Bakkerij, Vluchtelingenwerk en de gemeente Leiden Stichting Uitgeprocedeerde Vluchtelingen Leiden (STUV) opgericht, die tijdelijk onderdak biedt aan vluchtelingen van wie de formele asiel-aanvraag weliswaar is afgewezen, maar die op basis van andere gronden alsnog aanspraak kunnen maken op een verblijfsvergunning in ons land.

Opvanghuis en bed-, bad- en broodregeling

In november 2012 opent De Bakkerij het opvanghuis 'Makaazi ya Imani' aan het Stalpaerthof in Leiden. Daar vinden in het eerste jaar met name uitgeprocedeerde Franstalig Afrikaanse vluchtelingen onderdak, maar tegenwoordig biedt dit huis ook een tijdelijk verblijf aan andere vluchtelingen die tussen de kieren van de hulpverlening dreigen te vallen. In 2015 wordt De Bakkerij uitgenodigd bij een overleg van de gemeente Leiden voor een bed, bad en broodvoorziening in de stad, dat begin 2016 leidt tot de opening van twee nieuwe locaties voor STUV met 38 aanvullende opvangplekken.

En sindsdien?

In 2016 doen 172 mensen, merendeels vluchtelingen, een beroep op de Individuele Hulp van De Bakkerij met hulpvragen variërend van tandheelkundige zorg tot pastorale ondersteuning. Van acute vragen naar onderdak, voeding en kleding tot bemiddeling bij hulpverlenende instanties, schuldhulpverlening of juridische ondersteuning. In datzelfde jaar vinden toch weer 20 gasten onderdak in ons opvanghuis 'Imani'. Ons verhaal is blijkbaar nog lang niet klaar.

www.debakkerijleiden.nl
www.debakkerijleiden.nl/nieuws/2017/04/jaarverslag-2016-van-de-bakkerij

Mensen zoals jij en ik

Opvang en begeleiding erkende nieuwkomers in Wageningen

Guus Timmerman is werkzaam als zorgethicus en kwalitatief onderzoeker voor de Stichting Presentie

“Wij kunnen dat aan!” zei de Duitse bondskanselier Angela Merkel in augustus 2015. Ze zei dat oog in oog met de grote aantallen mensen die in die tijd vanuit het Midden-Oosten en Noord-Afrika hun toevlucht in Europa zochten.

Erik Borgman legt in *‘Leven van wat komt’* (2017) uit op welke gedachtegang deze uitspraak een beroep doet. Als je inziet dat iets per se gedaan moet worden, kun je ontdekken, dat je het ook doen kunt. Inzien wat ons te doen staat, bevrijdt van wat normaliter ons blikveld beperkt.

Vluchtelingenwerk in Wageningen

Ook in Nederland roept het zoeken van toevlucht door zoveel mensen allerlei discussies op. Maar er wordt ook veel gedaan: voor asielzoekenden, voor uitgeprocedeerden, voor mensen zonder papieren, voor erkende vluchtelingen. In dit artikel kijken we naar wat er in Wageningen gebeurt met en voor mensen die als vluchteling zijn erkend, in Nederland mogen verblijven en aan de gemeente Wageningen zijn gekoppeld. En we doen dat met de vraag wat we ervan kunnen leren over samenleven.

Er zijn in Wageningen zo’n 300 vluchtelingen. Zeventig daarvan zitten in een een-op-een-coachingstraject voor erkende nieuwkomers. Van het spreekuur dat Vluchtelingenwerk voor nieuwkomers verzorgt, kunnen in totaal zo’n 200 mensen gebruik maken. Ze komen het laatste jaar vooral uit Syrië en Eritrea (Noord-oost-Afrika).

Decentrale opvang

Annet Timmerman is in Wageningen teamleider decentrale opvang van Vluchtelingenwerk. Ze legt uit dat als iemand als vluchteling erkend is, hij of zij een verblijfsvergunning krijgt voor vijf jaar en daarmee een zogenaamde ‘statushouder’ is. Aan het eind van die vijf jaar wordt door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) opnieuw onderzocht of de reden voor de erkenning als vluchteling nog steeds geldt. Als dat het geval is, kan de vluchteling een aanvraag doen voor een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. Zodra iemand een verblijfsvergunning heeft, wordt hij of zij door het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA) gekoppeld aan een gemeente die daarmee de opdracht heeft om een geschikte woning of kamer te zoeken. Is dat Wageningen, dan wordt deze persoon ook meteen gemeld bij Annet.



Annet Timmerman

(fotograaf: Michael Veenker)



Drie nieuwkomers en drie vrijwilligers bij ‘Samen koken – samen eten’ in Inloopcentrum Markt 17 (fotograaf: Wies Koopman)

Vervolgens kan er een hele kring van mensen om de nieuwkomer heen komen staan. Nog voordat iemand echt naar Wageningen komt, koppelt Annet een vestigingscoach aan de nieuwkomer. Deze ontvangt hem of haar op de dag dat het huurcontract getekend moet worden en regelt dan alle zaken als inschrijvingen, uitkeringen, nutsvoorzieningen, verzekeringen, enzovoort. Vanwege de uitkering die hij of zij krijgt, krijgt hij of zij ook een klantmanager van de gemeente en een inkomensconsulent. De nieuwkomer is verplicht een inburgeringstraject te volgen en binnen drie jaar af te sluiten. Daar komt een taalcoach inburgering bij kijken. Met het oog op het deelnemen aan de Wageningse samenleving is er voor sommigen nog een soort jobcoach participatie. Na het inburgeringstraject kan een taalmaatje verder helpen. Als gezinshereniging aan de orde is, is er een juridisch begeleider.

Welkom in Wageningen

In Wageningen heeft in 2015 een groep burgers het initiatief genomen tot de oprichting van ‘Welkom in Wageningen’ (WiW). WiW wil vluchtelingen welkom heten en aan Wageningers informatie over vluchtelingen geven. Dat laatste gebeurt onder andere via een maandelijks ‘kletskaam’ op de markt. WiW biedt via haar website een overzicht van wat er zoal met en voor vluchtelingen gebeurt, bevordert samenwerking en steunt nieuwe initiatieven. De allereerste zorg van WiW betreft de asielzoekenden die nog aan het begin van hun aanvraagprocedure zitten en voor een paar weken in de Procesopvanglokatie (POL) in het Wageningse bos zijn ondergebracht. WiW heeft diverse activiteiten opgezet als taal- en fietslessen maar ook ritjes naar de markt. Voor erkende nieuwkomers biedt WiW sociale buddies aan.

Een kring van mensen

Zo kunnen er rond elke nieuwkomer in de stad wel zes tot acht mensen komen te staan. De meeste van hen zijn vrijwilligers. Dat is weleens lastig als het erom gaat wie nu eigenlijk de regie voert over de begeleiding van de nieuwkomer. Is dat de klantmanager van de gemeente, die beroepskracht is, of de vestigingscoach, die een vrijwilliger is? Maar ondertussen zijn er heel wat mensen als vrijwilliger betrokken bij nieuwkomers. Volgens Annet stellen de meeste nieuwkomers contacten met Nederlanders op prijs en willen ze graag met hen kennismaken en praten. Andersom zijn er ook heel wat Nederlanders die het contact met nieuwkomers zoeken. Annet: “Omdat wij van huis uit nu eenmaal niet zo gastvrij zijn, doen we dat vooral via projecten en vrijwilligerswerk. En dat werkt! Naar beide kanten kweekt persoonlijk contact begrip voor elkaar en bevordert het een positieve kijk op elkaar.” Ze kan er tal van voorbeelden van geven. “In Wageningen melden mensen zich volop aan als taalmaatje, sociaal maatje of als gastgezin voor wekelijkse maaltijden met een vluchteling. Er zijn veel mensen in deze universiteitsstad die een tropenstudie hebben gedaan of op een andere manier een connectie met verre landen voelen. Deze praktische maatschappen leiden veelal tot duurzame verbindingen met allerlei vervolgonwikkelingen. Verschillende recente nieuwkomers hebben al een stageplek of kunnen een cursus op de universiteit gaan beginnen. Een taalmaatje over haar nieuwkomer: ‘Ze is hartstikke aardig en heeft haar huis zo goed voor elkaar. We hebben het altijd gezellig’. Een coach: ‘Ik moet altijd wat blijven eten... Eigenlijk zijn we wel een beetje familie geworden. Ik ben de opa van hun kinderen geworden’.”

Generaal Pardon 2007

Annet werkt al langer met en voor asielzoekenden en vluchtelingen. Tien jaar geleden was er een Generaal Pardon voor asielzoekenden die nog onder de oude Vreemdelingenwet vielen, dus vóór 1 april 2001 hun eerste asielaanvraag hadden ingediend. In Wageningen viel daar toen een groep van zo'n honderd mensen onder. Annet was een van de twee coördinatoren van Ons Pardon: "De Woningstichting stelde woningen beschikbaar. Toen het nog niet zeker was dat het Generaal Pardon er zou komen, zorgden kerken, ondernemers en veel burgers via een machtigingsstelsel voor maandelijks giften voor een basisinkomen voor al die mensen. Meer dan een jaar lang. Toen iedereen een huis bewoonde en had ingericht, was het eerste dat we deden een barbecue. Gewoon een Hollandse barbecue met veel buitenlandse hapjes. Iedereen hielp mee. De meesten vonden het geweldig dat ik ze vroeg wat ze wilden doen. En dat er geld voor was. Zo was er ook een Aziatische moeder met veel gezondheidsklachten. Ze was alleen naar Nederland gekomen en gunde haar kinderen een beter leven. Tot dan toe was ze de hele tijd heel depressief geweest, maar ze had loempia's gemaakt en was zo blij. Ze mocht er zijn! Ze was zo dankbaar voor ons initiatief en had het er nadien nog vaak over. Het was het begin van eigenwaarde: iets kunnen betekenen voor anderen."

Samen koken – samen eten

Zulke dingen gebeuren nu ook weer: "We organiseerden eerder dit jaar een maaltijd 'samen koken – samen eten'. Iedereen die iets wil doen geeft zich dan van tevoren op. Bij de maaltijd zelf was een Syrische vrouw die nog maar twee maanden in Wageningen woonde. Ik kende haar niet. Ze was slecht ter been en sprak geen Nederlands. Ik ging steeds even naast haar zitten en zocht met mijn kleuterschool-Arabisch verbinding. 'Zou ze het wel leuk vinden?', dacht ik nog. Een week later kwam ik haar bij de supermarkt tegen en ze knuffelde me en gaf me drie dikke zoenen. 'Hoeveel heeft die avond voor haar betekend?!', denk ik dan. Kleine dingen zijn zo de moeite waard, juist ook voor mensen met veel verdriet in hun hart, door alles wat



Twee kids bij 'Samen koken – samen eten' in Inlooppcentrum Markt 17 (fotograaf: Wies Koopman)

ze meemaakten en achterlieten, en die hun plekje nog niet hebben gevonden."

Vrijwilligerswerk

Iemand die als vrijwilliger bij Vluchtelingenwerk decentrale opvang aan de slag wil, krijgt een basiscursus van twee dagen. Deze is verplicht. Vervolgens is er een facultatieve juridische vervolgcursus van twee dagen en zijn er allerlei themadagen. Zo zijn er dagen over interculturele communicatie, coachingsvaardigheden, gezinshereniging en posttraumatische stressstoornis (PTSS). Iemand die vestigingscoach wil worden, moet drie dagdelen in de week beschikbaar zijn. Hij of zij krijgt een cursus vestigingscoach van twee dagen. Veel van de vrijwilligers van Vluchtelingenwerk in Wageningen zijn gepensioneerd of mensen die tijdelijk geen betaalde baan hebben.

Vluchtelingen Onder Dak

De kerken in Wageningen zijn meer betrokken bij mensen zonder verblijfsvergunning. In 1999 is Vluchtelingen Onder Dak onder andere door de kerken opgericht. VOD is een vrijwilligersorganisatie die zich bezighoudt met de opvang en begeleiding van mensen waarvan het eerste verzoek tot asiel is afgewezen. Samen met de afgewezen asielzoekende wordt gewerkt aan een toekomstperspectief: hoe kan iemand verder? De mensen krijgen juridische begeleiding en ontvangen tijdelijk leefgeld. Er wordt zo nodig huisvesting gezocht. De gemeente Wageningen vindt het erg belangrijk dat dit gebeurt omdat ze geen mensen op straat wil hebben. VOD krijgt

subsidie van de gemeente maar voor verdere ondersteuning zijn ze afhankelijk van bedrijven, kerken en particulieren.

"Statushouder"

Een asielzoekende die als vluchteling is erkend, in Nederland mag verblijven en een verblijfsvergunning voor vijf jaar heeft, wordt een 'statushouder' genoemd. Volgens Annet is het woord 'vluchteling' onder nieuwkomers besmet geraakt omdat het de associatie van 'bedelaar' zou hebben. Terwijl het een term is die uitdrukt dat iemand terecht een beroep op het Vluchtelingenverdrag heeft gedaan. 'Statushouder' klinkt dan beter: men heeft een 'status'. Toch zijn er ook nieuwkomers die niet als 'statushouder' willen worden gezien. Toen Vluchtelingenwerk Wageningen vorig jaar een voetbalwedstrijd organiseerde tussen 'FC Statushouders' en 'FC Gemeente', was er een Syrische jongeman die niet mee wilde doen omdat 'statushouder' hem teveel apart zette van de overige Nederlanders. Het is Annet opgevallen dat in de media steeds meer over 'migranten' wordt gesproken, met daarbij beelden van mensen die met rubberbootje naar Europa proberen te komen. Daarmee kunnen ze gemakkelijk door mensen die nergens van weten als 'profiteurs' worden gezien. De term 'migrant' leidt volgens Annet de aandacht af van het waarom en richt die alleen op het dat. Alsof wij niets te maken zouden hebben met de redenen waarom mensen hun toevlucht elders zoeken. 'Wie laat zijn familie in de steek en neemt nou zo'n risico? Dat zou ik nooit doen', is volgens Annet een gangbare opvatting geworden. Terwijl gezinnen soms geen andere mogelijkheid zien dan de vader of de oudste zoon via mensenhandelaars vooruit te sturen.

"Ik had jou kunnen zijn"

Annet laat zich bij haar werk met en voor asielzoekenden en vluchtelingen leiden door het motto "Ik had jou kunnen zijn..." Haar zet het dan weer aan het denken als een stagiaire uit een streng protestants milieu de nieuwkomers consequent met 'u' aanspreekt. Het zijn mensen zoals jij en ik, die je met 'u' aanspreekt als je nog niet met elkaar vertrouwd bent geraakt. Mensen zoals jij en ik, maar dan

wel mensen die veel achter zich hebben gelaten en soms verschrikkelijke dingen hebben meegemaakt, op de plek waar ze vandaan komen of onderweg. En desondanks zijn ze in ons midden – als 'boden van God', zegt Erik Borgman in 'Leven van wat komt'. 'Boden van God' omdat hun komst naar Europa 'het onmogelijk maakt dat het heden zich voortzet in wat wij als toekomst hebben gepland' en juist daarin Gods 'onverwacht nieuwe toekomst' zichtbaar wordt.

Wat kan een parochie ermee?

1. Nagaan waar plaatselijk behoefte aan ondersteuning is bij de opvang en begeleiding van asielzoekenden, uitgeprocedeerden en erkende vluchtelingen. Denk daarbij ook aan de ondersteuning van de vrijwilligers. Bied een avond aan over diaconale spiritualiteit (zie artikel over Christian Herwartz SJ in *Diakonie & Parochie* 2017/1).
2. Plaatselijke nieuwkomers, in het bijzonder vrouwen, uitnodigen te komen vertellen over hun komst naar Nederland, hun dromen en verwachtingen, hun moeilijkheden een thuis in Nederland te vinden en waarin ze ondersteuning behoeven. Bekijk ter voorbereiding de documentaire 'In procedure' van 2DOC, door KRO-NCRV uitgezonden op 3 mei 2017.
3. Een viering rond het thema 'Mensen zoals jij en ik' met liederen als 'Er spoelen mensen aan' van Kiki Schippers, waarmee ze de Annie M.G. Schmidtprijs 2016 won, en 'Waarom moet ik gaan?' van Kinderen voor Kinderen 36 (2015). Beide liederen zijn op YouTube te vinden.

Website Vluchtelingen Onder Dak: www.vodwageningen.nl
Website Vluchtelingenwerk: www.vluchtelingenwerk.nl/oostnederland
Website Welkom in Wageningen: www.welkominwageningen.nl
Erik Borgman, 'Gebroken beeld van God: Vreemdelingen als boden', in: 'Leven van wat komt: Een katholiek uitzicht op de samenleving', Utrecht: Meinema 2017, pp. 42-62.

Eethoek Almelo wint Ab Harrewijn Prijs 2017

Christian Jongeneel en Hub Crijns zijn beide juryleden van de Ab Harrewijn Prijs

Monique en Stephan van Baaren van De Eethoek uit Almelo, een gaarkeuken voor mensen met een minimale beurs, winnen de Ab Harrewijn Prijs 2017. Juryvoorzitter Ineke van Gent maakte dit bekend tijdens een bijeenkomst op zaterdagmiddag 13 mei in de Pauluskerk te Rotterdam.

De Eethoek is een gaarkeuken voor mensen die een gratis warme maaltijd kunnen gebruiken, bijvoorbeeld omdat ze met weinig geld moeten rondkomen of vanwege een lichamelijke handicap zelf niet kunnen koken. Er gaan moment ruim vijftig gasten aan tafel, onder wie 21 kinderen. Het hele team van vrijwilligers bestaat uit ervaringsdeskundigen die samen de strijd tegen armoede aangaan. Uit het juryrapport: "De jury heeft grote waardering voor de schijnbare eenvoud van het initiatief: samen eten, elkaar leren kennen, elkaar helpen. Met veel creativiteit slaagt het team van De Eethoek erin voor een minimaal bedrag een warme maaltijd op tafel te zetten voor ruim vijftig gasten. We hopen dat de prijs bijdraagt aan de bekendheid en waardering voor De Eethoek en hopen dat het prijzengeld ook wordt ingezet voor een mooie feestmaaltijd."

Vijf genomineerden in 2017

De jury van de Ab Harrewijn Prijs heeft dit jaar 16 projecten of initiatieven voorgedragen gekregen om mee te doen met de Ab Harrewijn Prijs. Na rijp beraad heeft de jury vijf personen en hun projecten genomineerd voor de editie 2017. De Ab Harrewijn Prijs is in januari 2003 ingesteld vanuit de Linker Wang, platform voor geloof en politiek, ter nagedachtenis van Ab Harrewijn, dominee en politicus. De prijs wordt sinds 2003 jaarlijks op de sterfdag van Ab Harrewijn uitgereikt aan een persoon of groep personen die zich met een origineel

idee hebben ingezet voor de onderkant van de samenleving. Jaarlijks maakt de jury vijf initiatieven bekend, die voor de prijs in aanmerking komen. Alle genomineerden ontvangen een bedrag van 1.500 euro en een certificaat. De prijs bestaat uit een kunstwerk, een certificaat en een bedrag van 5.000 euro, in te zetten voor het bekroonde initiatief. De volgende vijf genomineerden zijn in willekeurige volgorde.

• Akram Shawki van stichting Hoop voor Vluchtelingen in Alphen aan de Rijn

Shawki was eigenaar van een computerzaak, toen Arabisch sprekende vluchtelingen een beroep op zijn talenkennis deden. Nadat de eerste vluchteling uit de noodopvang in Alphen aan den Rijn de computerwinkel van de Arabisch sprekende Akram Shawki binnenliep met een hulpvraag, ging het onder de vluchtelingen als een lopend vuurtje dat er iemand was, wiens moedertaal Arabisch was, en dat hij luisteren en helpen wilde. Binnen de kortste keren stond er dagelijks een grote groep vluchtelingen in de winkel. Samen met zijn vrouw zocht Akram een locatie en hulp van plaatselijke vrijwilligers/instaties, kerken en moskee, om te voorzien in de eerste nood van de vluchtelingen. Er werden lessen gegeven, bijeenkomsten georganiseerd, maaltijden gemaakt en gezellige middagen georganiseerd. Zodoende werd de hulp een fulltime bezigheid.

• Leo en Netty Olfers van Laakse Lente uit Den Haag

Toen het wijkcentrum in het Haagse stadsdeel Laak gesloten werd, besloten Leo en Netty Olfers hun huiskamer dagelijks open te stellen voor ouderen in de buurt. Voor de groep van ongeveer tachtig ouderen organiseren zij ook activiteiten buitenshuis. Vorige maand vierden ze hun vijfjarig bestaan. Leo Olfers: "Het

motto 'Samen zijn wij Sterk' heeft gewerkt, laat dat duidelijk zijn! Iemand die denkt dat hij of zij alles in zijn eentje wel even kan doen zit er immers volledig naast."

• Qader Shafiq van Bureau Wijland te Nijmegen

Shafiq kwam als vluchteling uit Afghanistan naar Nederland. In Nijmegen werd hij drijvende kracht achter verschillende initiatieven, zoals een kledingbank, de Academie voor Kleurrijk Leiderschap en Shelter City Nijmegen. "Bureau Wijland is een advies- en projectbureau dat staat voor duurzame verbinding van mensen en organisaties met elkaar en met de samenleving. Wijland biedt advies, ondersteuning en netwerk bij veranderingsprocessen. Wijland werkt daarbij met en voor overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties, belangenorganisaties en instellingen. Onze adviseurs weten wat er speelt in de samenleving en op lokaal niveau en werken klantgericht en vraag gestuurd. Wij staan voor u klaar met maatwerk en met een groot netwerk van organisaties en instellingen binnen en buiten de regio." Shafiq speelt ook een belangrijke rol binnen Shelter City Nijmegen, een plek waar mensenrechtenverdedigers die vanwege hun werk worden bedreigd voor drie maanden een rustpunt kunnen vinden. "Hier zetten ze hun werk in veiligheid voort en komen ze op adem. Ze vergroten hun netwerk van maatschappelijke organisaties en politieke contacten in Den Haag, Brussel en elders. Ze volgen trainingen om hun vaardigheden te vergroten, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid of lobby. En ze ontmoeten bewoners van hun Shelter City."

• Monique en Stephan van Baaren van Stichting De Eethoek in Almelo

De Eethoek is een gaarkeuken voor mensen die een gratis warme maaltijd kunnen gebruiken, bijvoorbeeld omdat ze met weinig geld moeten rondkomen of vanwege een lichamelijke handicap zelf niet kunnen koken. Er gaan moment ruim 50 gasten aan tafel, waarvan 21 kinderen. Het hele team van vrijwilligers bestaat uit ervaringsdeskundigen die samen de strijd tegen armoede aangaan. "Wij komen op voor de minderbedeelde mensen in Almelo.



Een ontroerde Monique en Stephan van Baaren met de Ab Harrewijn Prijs (Foto: Hub Crijns)

Mensen die net overal buiten vallen en met te weinig moeten rondkomen. Maar ook mensen die niet kunnen koken door een lichamelijke handicap. Mensen die tussen wal en schip zijn geraakt. Of geïsoleerd zijn en op deze manier er weer uit komen. En het gehele team bestaat uit ervaringsdeskundigen die samen de strijd tegen armoede aan gaan. Wij ruilen spullen op onze ruilhoek op Facebook voor etenswaren. Dat verzamelen wij en bereiden daar elke dinsdag en vrijdag een warme maaltijd van. Ook betrekken wij daar vaak de burgers bij door een oproep te plaatsen op onze Facebook pagina, zodat ook zij hun steentje bij kunnen dragen. Onze vrijwilligers gaan ook bedrijven af voor eventuele sponsoring. Op deze manier kunnen bij vijftig maaltijden per kookavond bereiden."

• Theo Nederstigt van Stichting Vluchteling-kinderen te Driebergen

De stichting stelt 18+ kinderen van asielzoekers en vluchtelingen in de regio in staat te leren of studeren als er voor hen geen studiefinanciering beschikbaar is. Ook helpt de stichting vluchtelingen aan vrijwilligerswerk. Nederstigt is als medeoprichter al ruim tien jaar betrokken bij de stichting en begeleidt dagelijks tien jongeren uit de bed, bad en brood regeling. Alle activiteiten van de stichting worden grotendeels betaald uit de opbrengsten van de 1€-winkel in Driebergen.

www.abharrewijnprijs.nl
secretariaat@abharrewijnprijs.nl

Barmhartigheid wil Ik, geen offers

Robert Jan Peeters werkt bij het Bisdom Rotterdam

Met het motto uit Hosea 6,6 ('Barmhartigheid wil Ik, geen offers') biedt Dr. René Stockman f.c. (1954), generale overste van Broeders van Liefde (Fratres Caritate), de lezer een uitvoerige reflectie aan over de barmhartigheid.

Stockman plaatst zijn boek in de context van paus Franciscus en zijn aandacht voor barmhartigheid. Stockman legt het denken en spreken over barmhartigheid uit de Schrift en de Traditie aan ons voor in zijn tweevoudige dimensie: 'mensen worden van compassie en mensen worden van vergiffenis' (7). Barmhartigheid is immers iets wat je krijgt en ontvangt en iets wat je geeft en gunt. Zijn boek is opgezet als een 'theoretische wandeling doorheen de barmhartigheid, op zoek naar de bronnen en de wijze waarop barmhartigheid doorheen de tijd steeds opnieuw gestalte kreeg in vormen van medelijden en vergiffenis' (233).

Schrift

Fundamenteel is dat Stockman barmhartigheid koppelt aan de 'zelfdefinitie' van God zoals die te vinden is in Exodus 3,13-15: 'Ik ben er voor u, Ik ben diegene die aanwezig is'. Hier laat God zich kennen als Diegene die zich naar de mens keert en met de mens begaan is. Gods gerechtigheid en Gods barmhartigheid zijn twee kanten van dezelfde medaille. Met dit voor ogen schetst Stockman het Oude Testament als de geschiedenis van Gods

barmhartigheid (35-48). Hij doet dat door die geschiedenis persoonlijk te maken; het gaat steeds om betoonde barmhartigheid. Het valt op dat er voor Adam en Eva na de zondeval sprake is van straf, maar niet van dodelijke vergelding (Genesis 2,17 in relatie tot Genesis 3,16-19 en het ontroerende Genesis 3,21).

De broedermoordenaar Kaïn wordt vervloekt en verbannen, maar krijgt van God ook een merkteken 'om te voorkomen dat ieder die hem ontmoette hem zou doden' (Genesis 4,15). Er wordt verwezen naar het verhaal van de zondvloed en de redding van Noach en zijn familie. Ook Abraham wordt genoemd en dan met name de voorbede van Abraham voor de stad Sodom. Stad en streek worden verwoest; Lot en zijn familie worden gered. Aandacht is er verder voor Mozes (de episode van het gouden kalf), voor David (Bathseba) en voor Jacob

(verzoening met Esau is pas mogelijk na het gevecht met God en de ontvangst van Diens zegen, Genesis 32,23-33). Ook in de psalmen wordt Gods barmhartigheid bezongen en Stockman citeert er een aantal. Uiteraard mogen ook de profeten niet ontbreken (Jesaja, Jeremia, Hosea, Jona, Joël worden genoemd).

In het Nieuwe Testament krijgt Gods barmhartigheid een naam en een gezicht: Jezus Christus. Stockman verwijst naar het Evangelie volgens Lucas en het getuigenis van Paulus. De parabel van de barmhartige Samaritaan,

van het verloren schaap, de verloren drachme en de verloren zoon laten zien hoezeer barmhartigheid te maken heeft 'met een elementaire sympathie voor de andere en een zich laten raken door zijn levenssituatie' (51). Paulus heeft Gods barmhartigheid aan den lijve ondervonden. Van vervolger van het Evangelie werd hij volgeling van het Evangelie. Niet uit eigen kracht maar door Gods ingrijpen. Hij wist zich 'overstelt' (1Tim.1,14) door de genade van de Heer en kon dat niet anders duiden dan als een act van liefde en barmhartigheid. Van die inzet getuigen ook de hymnen uit Efese (1,3-10), Kolossenzen (1,12-20) en Filippienzen (2,5-11).

Traditie

Vervolgens maakt Stockman plaats voor het getuigenis van de Traditie van de Kerk over Gods barmhartigheid. Hij bespreekt eerst de encycliek van paus Johannes Paulus II uit 1980: *Dives in Misericordia* (Rijk aan barmhartigheid). Het is een diepgravende beschouwing over God de Vader en meer in het bijzonder over zijn oneindige barmhartigheid. Stockman vat deze encycliek voor de lezer samen (Jezus, Oude Testament, Nieuwe Testament, hedendaagse vragen en problemen, hoe meer barmhartigheid te brengen in onze huidige wereld). Voor wat dat laatste betreft ontwikkelt de paus in de encycliek een duidelijk programma: de barmhartigheid van God belijden en verkondigen, ijveren voor daadwerkelijke barmhartigheid, bidden om goddelijke barmhartigheid.

Vervolgens maakt de schrijver de bul van paus Franciscus toegankelijk waarmee in 2015 het Heilig Jaar van de Barmhartigheid is aangekondigd: *Misericordiae Vultus* (Het gelaat van de barmhartigheid). Met de zin 'Jezus Christus is het gelaat van de barmhartigheid van de Vader' is meteen al een programma gegeven, dat consequent wordt uitgewerkt. Ook nu verdieping van de gedachtegang door reflectie op de heilige Schrift. Daarna aandacht voor barmhartigheid als het fundament waar de Kerk op gebouwd is om vervolgens te vragen naar de barmhartigheid in het dagelijks leven en te concluderen dat gerechtigheid en barmhartigheid niet tegenover elkaar staan. Stockman wijdt een apart hoofdstuk aan de

devotie tot het Heilig Hart van Jezus (hoofdstuk 7) en de devotie tot de Goddelijke Barmhartigheid (hoofdstuk 8). Beide hebben een vaste plek gekregen in het leven van de Kerk: het hoogfeest van het Heilig Hart van Jezus op de derde vrijdag na Pinksteren en de zondag van de Goddelijke Barmhartigheid op de zondag na Pasen.

De werken van barmhartigheid (hoofdstuk 11) hebben in de Traditie van de Kerk een prominente plaats gekregen. Zij zetten aan tot actie, zo Stockman, maar zijn niet activistisch bedoeld. 'Bij een werk van barmhartigheid, bij caritas, is de liefde er eerst en volgt de actie uit deze liefde, de actie is er de consequenties van, en de liefde blijft ook voortbestaan als de nood is gelenigd.' (140) Tegen deze achtergrond gaat hij dan in op de zeven lichamelijke werken van barmhartigheid (de hongerigen te eten geven, de dorstigen laven, de naakten kleden, de vreemdelingen herbergen, de zieken verzorgen, de gevangenen bezoeken, de doden begraven) en de zeven geestelijke werken van barmhartigheid (onwetenden onderrichten, in moeilijkheden goede raad geven, de bedroefden troosten, de zondaars vermanen, lastigen geduldig verdragen, beledigingen vergeven, voor de levenden en overledenen bidden).

Advies voor persoonlijk leven

Het boek sluit af met adviezen voor barmhartigheid in het concrete leven. Hij noemt er zeven en nodigt uit die lijst vanuit de eigen praktijk aan te vullen. De grondhouding van Jezus (medelijden en vergiffenis) in het eigen leven cultiveren; de gulden regel toepassen thuis, in de werksituatie in de eigen cultuur; barmhartig omgaan met jezelf; eigen lijden en zondigheid ervaren als een leerschool; het eigen leven spiritueel voeden om barmhartigheid uit te zuiveren; barmhartig leren omgaan met elkaar; iedere dag een goede daad stellen.

René Stockman, *'Barmhartigheid wil Ik, geen offers'*, uitgeverij Halewijn, Antwerpen 2016, 246 pp., ISBN: 978-90-8528-368-3, Prijs € 17,95



Sint Jacob in de plantage

Erik Sengers is theoloog en godsdienst socioloog

Bijna 150 jaar lang was het Gesticht Sint Jacob in Amsterdam een van de parade-paardjes van de katholieke ouderenzorg in Nederland. Veel mensen zullen het kennen, want wie was er niet in Artis en daar stond het monumentale gebouw direct tegenover.

Stond, want door verschillende factoren wordt het momenteel afgebroken: voor grootschalige opvang van ouderen is geen plaats meer in Nederland. De geschiedenis van dit pand en de instelling is met een vlotte pen opgeschreven door Jurjen Vis, iemand die met verschillende boeken al vaker publiceerde over kerkelijke armenzorg in Nederland, ook over het Rooms Katholiek Oude-Armen Kantoor (RCOAK) en het Brienenhofje, die zo nauw verweven zijn met Sint Jacob. Het is een lezenswaardig werk over een voorbeeld van katholieke liefdadigheid, waar veel van te leren valt voor de huidige praktijk.

Oorsprong van Sint Jacob

Het huis is gebouwd door, en vernoemd naar, de rijke Amsterdamse notabele Jacob van Bienen, die in 1858 op 28-jarige leeftijd overleed. Hij was al vroeg wees en erfde het vermogen dat de familie had verdiend met een handelshuis. Bij zijn overlijden liet hij 180.000 gulden na aan diverse armen en katholieke instituten, en 250.000 gulden aan het RCOAK voor de bouw van een gesticht voor arme ouderen. Zijn familie was al generaties betrokken bij de Amsterdamse katholieke armenzorg, en hij was de laatste Van Bienen met contacten in Amsterdam.

Met zijn gift realiseerde hij de al langer onder katholieke Amsterdammers levende wens voor een gesticht voor ouderen.

Om de noodzaak van deze stichting te begrijpen, moet men weten dat ouderen tot het midden van de negentiende eeuw bij mensen thuis waren ondergebracht, die daarvoor een vergoeding kregen van kerkelijke of openbare fondsen. Maar de armoede was zo omvangrijk, en de huisvesting zo deplorabel, dat er andere oplossingen moesten komen. Een groot en modern huis was de oplossing dat in 1866 door Willem III werd geopend. Man-

nen en vrouwen leefden streng gescheiden, pas in 1911 kwam er een gebouw waar echtparen konden wonen (met eigen kookgelegenheid!). Men moest minimaal 74 jaar oud zijn, dat werd later verhoogd en uiteindelijk op 64 jaar vastgesteld. De wijkmeesters van het RCOAK zezen de kandidaten aan, wie weigerde verloor de steun. Het was belangrijk dat er jongere ouderen

waren, die konden namelijk werkzaamheden verrichten en zo de kost terugverdienen. Vanaf het begin was het huis aangesloten op de duinwaterleiding waardoor het water van uitstekende kwaliteit was. Het was een modern huis waarvoor een wachtlijst was, maar begin twintigste eeuw daalde de reputatie.

Rooms-katholiek bejaardenhuis

Sint Jacob was en bleef een rooms-katholiek huis, er woonden wel drie Zouaven en in 1913

kwam kardinaal Van Rossum op bezoek. De zus van Jacob stichtte de inrichting van de kapel, die helaas na 1965 werd heringericht en overgeschilderd. Het huis werd bediend door de zusters van barmhartigheid (Tilburg), die op het gebied van onderwijs en ziekenzorg meer in Amsterdam deden. Het werk van de zusters was een liefdesdienst: de ouderen moesten op een waardige manier naar de hemel geleid worden en ze werden opgenomen in het heiligheidsideaal waar de zusters voor stonden. Op zondag waren mis en avondgebed verplicht. Vakkennis stond niet voorop en de artsen klaagden daar ook over; de eerste overste bleef 50 jaar en er veranderde niets. Tezamen met het strenge regime (straffen bij slecht gedrag) zorgde dat voor de slechte reputatie begin twintigste eeuw.

Nieuwe impulsen

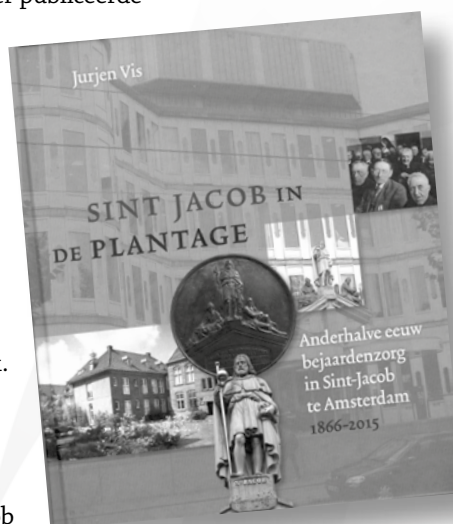
Omdat vanaf 1920 Sint Jacob het enige project werd van het RCOAK - de functie van individuele armenzorg werd overgenomen door parochiële armenkassen - konden de regenten meer aandacht besteden aan het gesticht. Nieuwe inzichten in de bejaardenzorg konden doordringen: het ging om een goede oude dag. Omdat door verbeterde inkomens en woonomstandigheden ouderen goed thuis konden blijven, werd Sint Jacob na 1929 steeds meer een zieken/verpleeghuis en dat stelde nieuwe eisen aan de zusters. De zusters zagen na lang soebatten daar de noodzaak van in, maar kwamen hun belofte geschoolde zusters te sturen niet na. Pas in 1954 werd in eigen huis gestart met eerste opleiding voor bejaardenverzorging in Nederland 'Porta Coeli'. Deze opleiding, en de vergrijzing en daling van het aantal roepingen bij de religieuzen, leidden tot een toename van het aantal leken in dienst. Het werk professionaliseerde, ook de werkverhoudingen (de zusters kregen voor het eerst betaald voor hun werk) en dat stelde de vraag of het werk verpleging of verzorging is, en wat blijft er dan van caritas/liefdewerk over? De zusters gingen burgerkleding dragen en in 1979 vertrokken ze uit Sint Jacob omdat ze een ander leefritme hadden dan de leerling-verpleegsters. De Wet op de Bejaardenzorg van 1963 stelde voor het eerst kwaliteitseisen aan de huisvesting van bejaarden. Sint Jacob moest moderni-

seren want privacy was in het negentiende-eeuwse gebouw ver te zoeken. Er kwam een directeur en een bewonerscommissie, er werd gefuseerd met andere instellingen en in 1997 werd de band met het RCOAK doorgeknipt. De bewonerspopulatie werd multicultureler met islamieten en niet-katholieken. Als eerste RK instelling had Sint Jacob een euthanasieprotocol. Tussen 1970 en 1986 werd op dezelfde plek nieuwbouw gepleegd, die als duidelijk minder gezellig werd ervaren: iedereen bleef op de eigen kamer en er moest worden aangeklopt om binnen te komen. Maar ook de nieuwbouw kon de veranderingen in de zorg (kleinschalig, meer thuis) niet bijbenen. Met vernieuwende wetenschappelijke onderzoeken kon het einde nog gerekt worden, maar in 2005 werd besloten tot gefaseerde sluiting en sloop.

150 jaar katholieke ouderenzorg

Daarmee komt er een einde aan bijna 150 jaar katholieke ouderenzorg aan de Plantage. Het beeld van de pelgrim Sint Jacob boven de ingang, met twee ouderen aan het eind van hun levensreis aan zijn zijde, zal niet meer tegenover Artis te zien zijn. Terugkijkend geeft het een gemengd beeld en dito gevoelens. Het huis maakt duidelijk dat katholieke caritas vernieuwend kan zijn en gekenmerkt wordt door onvoorwaardelijke naastenliefde en gemeenschappelijkheid. Maar ook dat daarin een balans gevonden moet worden met professionaliteit en vakmanschap, en aan moet sluiten bij de veranderingen in de samenleving. Tegelijk ziet iedereen dat de huidige politieke regelingen en bezuinigingen ook niet de oplossing zijn voor vele ouderen en dat er dringend nieuwe initiatieven nodig zijn. Waar blijven de katholieke fondsen en stichtingen: steunen ze goede projecten of zetten ze zelf weer wat op?

Jurjen Vis, *Sint Jacob in de plantage - Anderhalve eeuw bejaardenzorg in Sint-Jacob te Amsterdam 1866-2015*, Uitgeverij Verloren Hilversum, 2016, 126 pag. ISBN 978-90-8704-593-7, Prijs 19,00 euro.



Agenda & weetjes



Heel veel informatie over armoede in Nederland, ontwikkelingen rondom schulden van huishoudens, lokale initiatieven van aanpak tegen armoede, persoonlijke ervaringsverhalen, analyses, opinies en columns vindt u op de site van de Sociale Alliantie: www.socialealliantie.nl. U kunt u op de site ook aanmelden voor de digitale nieuwsbrief.



Het bestuur van Katholiek Centrum Maatschappelijk Activeringswerk heeft moeten besluiten tot opheffing van de Stichting KCMA. Het is niet gelukt voldoende subsidies te verkrijgen om het KCMA als zelfstandige stichting voort te kunnen zetten in Gelderland. Het proces van afwikkeling van de zaken is nu bijna voltooid. Eind april gaat het kantoor aan het Willemsplein 44-3 te Arnhem dicht. Vanaf 1 mei 2017 zijn telefoon en e-mail van het KCMA niet meer in bedrijf. De website blijft voor informatiedoeleinden in de lucht voor vragen vanuit het Gelderse netwerk: www.kcma-gelderland.nl.



In Hulst onthulde bisschop Liesen op zondag 23 april 2017 een beeld van de barmhartige Samaritaan. Pastoor-vicararis Wiel Wiertz verzorgde in de Basiliek van de H. Willibrordus het gebedsmoment. Bisschop Liesen onthulde het beeld en zegende het. Het beeld van de barmhartige Samaritaan is een herinnering van het Bisdom Breda aan het Heilig Jaar van de Barmhartigheid. De basiliek in Hulst is een van de plekken in het bisdom waar dit bijzondere jaar vorm kreeg.



Het landelijk Ariëns-Comité organiseert samen met de Franciscaanse Beweging en de Orde van Franciscaanse Seculieren (OFS) in 's-Hertogenbosch, in het Franciscushuis, op donderdagmiddag

15 juni 2017 de jaarlijkse Ariëns Lezing. Dit jaar spreekt Dr. Erik Sengers, theoloog en godsdienst socioloog over leven en werk van Joannes Aengenent (1873-1935). Deze tijdgenoot van Alphons Ariëns is als professor, ideoloog, bestuurder en bisschop van beslissende invloed geweest in de ontwikkeling van de katholieke organisaties en het denken en doen daarin. Donderdagmiddag 15 juni 2017 in het Franciscushuis, Van der Does de Willeboissingel 11, 5211 CA 's-Hertogenbosch. Zie verder www.arienscomite.nl



Begin september 2014 heeft bisschop Hurkmans een werkdocument '*Caritas in het Bisdom 's-Hertogenbosch*' gepubliceerd aangaande de caritas en de diaconie in de parochies. De opbouw van de nieuwe parochie vraagt om nieuwe initiatieven. Als er nieuwe structuren voor het beheer in de parochie zijn geschapen, kan de invulling en uitwerking ervan een aanvang nemen. Het werkdocument is digitaal beschikbaar op: <http://www.bisdomdenbosch.nl/Lists/Nieuws/ViewForm.aspx?ID=16992>



Het Bisdom Rotterdam reikt in 2017 voor de zesde keer de Diaconieprijs 'Brood en Rozen' uit. Er zijn drie categorieën: a. diaconie dichtbij; b. missie, ontwikkeling en vrede; en c. gemeenschapsopbouw. De winnaar in elke categorie ontvangt 1.000 euro. De winnaar in de categorie 'gemeenschapsopbouw' ontvangt de wisseltrofee 'Brood en Rozen'. De uitreiking is op zaterdag 11 november 2017 in de Caeciliakerk in Rotterdam. www.bisdomrotterdam.nl, doorklikken naar Caritas en Diaconie.



Diakonie & Parochie

Wat is dit voor een tijdschrift?

Onder *Diakonie* verstaan we:

“Het handelen vanuit en door kerken en andere door het evangelie geïnspireerde groepen en bewegingen dat gericht is op het voorkómen, opheffen, verminderen dan wel mee uithouden van lijden en maatschappelijke nood van individuen en van groepen mensen en op het scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving.” (Crijns H., e.a., *Barmhartigheid en gerechtigheid*, 2004, pag. 392).

Diakonie & Parochie is een uitgave van het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad, een werkgroep van de diaconale dienstverleners uit de bisdommen en enkele landelijke katholieke diaconale organisaties. Het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad vormt ook de redactieraad. Het tijdschrift verschijnt vier keer per jaar.

Ook in 2017 blijft de abonnementsprijs € 25,00; losse nummers: € 5,00 excl. porto.

Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad,
Emmaplein 15, 5211 VZ 's-Hertogenbosch,
administratie@rkdiaconie.nl

Voor abonnementen en bestellingen:

E-mail met opgave van alle adresgegevens: administratie@rkdiaconie.nl

Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij schriftelijk wordt opgezegd voor 1 november van elk jaar.

De digitale plek van het tijdschrift is www.rkdiaconie.nl. Kijk voor diaconale voorbeelden en diaconale spiritualiteit op deze site. Doe er zelf aan mee. Vraag een inlogcode aan. Bezoek www.rkdiaconie.nl

Colofon

Aan dit nummer van *Diakonie & Parochie* werkten mee:

Bestuur Actioma, Mariëlle Beusmans, Hub Crijns, Christian Jongeneel, Toine van den Hoogen, Helma Hurkens, Jan Maasen, Henk Meeuws, Wim van Meijgaarden, Carine Neijzen, Robert-Jan Peters, Ton Snepvangers, Erik Sengers, Annet Timmerman, Guus Timmerman, Hub Vossen, Joep van Zijl.

Eindredactie: Hub Crijns.

Foto omslag: Hub Crijns.

Redactie en uitgever: LKDB, 's-Hertogenbosch.

Opmaak: Hans van Eck (Impressio Communicatie)

Druk: Drukkerij De gebroeders Roggeband Breda.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit tijdschrift wordt op prijs gesteld, mits de bron wordt vermeld.

Voor overname van foto's, gedichten en cartoons neemt u contact op met de eindredacteur: crijns@ziggo.nl

ISSN 0922-9647



Meditatief

Zegen van onrust

Moge God ons zegenen met onrust
over gemakkelijke antwoorden, halve waarheden en oppervlakkige relaties
zodat er diepgang moge zijn in onze harten.

Moge God ons zegenen met boosheid
over onrechtvaardigheid, onderdrukking en de uitbuiting van mensen
zodat we mogen werken voor rechtvaardigheid, vrijheid en vrede.

Moge God ons zegenen met tranen
te plengen voor hen die lijden door pijn, verstoting, honger en oorlog
zodat we onze handen zullen uitstrekken tot troost.

En moge God ons zegenen met voldoende dwaasheid
om te geloven dat we een verschil kunnen maken in deze wereld
zodat we kunnen doen waarvan anderen zeggen dat het onmogelijk is.

*Franciscaanse zegenbede
uit: 'Armoede in Nederland'
Kerk in Actie, najaar 2013*